

**Κείμενα
Νεοελληνικής Λογοτεχνίας**

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 5ος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού
εκπαιδευτικού υλικού με βάση το
ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Κ. Παληός

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και
25% από εθνικούς πόρους.**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

**Θεοδόσης Πυλαρινός, Λέκτορας του
Ιονίου Πανεπιστημίου**

Σοφία Χατζηδημητρίου,

Σχολική Σύμβουλος

**Λάμπρος Βαρελάς, Ερευνητής του
Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας**

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

**Γρηγόριος Πασχαλίδης, Επίκουρος
Καθηγητής του Παν/μίου Θεσ/νίκης**

**Ελευθέριος Καριότογλου, Σχολικός
Σύμβουλος**

Χρυσούλα Δελή, Φιλολόγος

Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Βασίλειος Βουβονίκος, Φιλολόγος

**ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ
ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ**

**Χρυσούλα Βέικου, Σύμβουλος του
Παιδαγωγικού Ινστιτούτου**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

**Ηλίας Γιούρης, Φιλολόγος
Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης**

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Δημοσθένης Κοκκινίδης, Ζωγράφος

**ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

**Ομάδα Εργασίας
Αποφ. 16158/6-11-06 και
75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Θεοδόσης Πυλαρινός
Σοφία Χατζηδημητρίου Λάμπρος
Βαρελάς**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

**Κείμενα
Νεοελληνικής Λογοτεχνίας**

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 5ος

Αγγελική Βαρελλά

Η νίκη του Σπύρου Λούη

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Αγγελικής Βαρελλά, Καλημέρα, Ελπίδα (2003). Η υπόθεση του έργου αναφέρεται σε δύο νεαρές κοπέλες, συμμαθήτριες στο Αρσάκειο Διδασκαλείο, οι οποίες δένονται με στενή φιλία και βιώνουν εμπειρίες λίγο πριν από το 1896, την εποχή δηλαδή της ιστορικής αναβίωσης των Ολυμπιακών Αγώνων. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα περιγράφεται ο αγώνας και η νίκη του μαραθωνοδρόμου Σπύρου Λούη.

Στο χάνι του Μιλτιάδη, στο Μαραθώνα, το μεσημέρι, ήταν όλοι παρόντες. Η εφορευτική επιτροπή, ο αφέτης, που είχε το γενικό πρόσταγμα, κόσμος σκαρφαλωμένος ακόμη και στη στέγη, κι ο παπα-Βελιώτης –ο τοπικός ιερέας–, που έπινε το κρασάκι του κι έλεγε ευχές: «Του Κυρίου δεηθώμεν, Κύριε Ιησού Χριστέ, ο Θεός ημών, αγαθέ και φιλόανθρωπε...».

Ο Παπαδιαμαντόπουλος με δυνατή φωνή έδινε οδηγίες σε όλους. Έριξε ένα βλέμμα στο Λούη για να τον τονώσει και να τον ενθαρρύνει. Φαινόταν ψύχραιμος, αλλά μέσα του, εκείνο το αίσθημα του χρέους ήταν βαρύ κι ασήκωτο και δεν ήξερε αν θα το άντεχε.

Εκτός απ' αυτόν, κι άλλοι Έλληνες είχαν περάσει στους προκριμα-

τικούς. Ο Βασιλάκος, σπουδαίο παλικάρι, ο Μπελόκας, ο Χριστόπουλος, ο Γρηγορίου, ο Γερακάκης και μερικοί ακόμη Μαρουσιώτες.

Σπύρος Λούης

*Ο ολυμπιονίκης του μαραθωνίου
(Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, Αθήνα)*

Ακούγοντας όμως γλώσσες διάφορες γύρω του, αγγλικά, ουγγρικά, γαλλικά, και ονόματα όπως Lermiseaux, Flack, Burkle, Kelner, ένιωθε άβολα στην ίδια του

την πατρίδα. Τους χαιρετούσε με μια αμήχανη κίνηση του κεφαλιού. Τους θαύμαζε αυτούς τους αντιπάλους του που είχαν έρθει από μακριά να διεκδικήσουν τη νίκη.

Και σκεφτόταν: «Αυτός ο Γάλλος, ο Μπρεάλ, θα τους έκανε όλους καρδιακούς με την ελληνολατρία του, το ειδικό έπαθλο για το δρόμο αντοχής, το θρύλο, που φλόγισε τη φαντασία όλων, και γι' αυτό δόθηκε σ' αυτό το αγώνισμα πανηγυρικός τόνος».

- Να προσέξεις το Λερμιζό. Είναι μεγάλο όνομα του παρισινού αθλητισμού, είναι επικίνδυνος, του ψιθύρισε ο Βασιλάκος.

Μπροστά τους ξανοίγονταν 40 επίπονα και σκληρά χιλιόμετρα.

«Άραγε», αναρωτήθηκε ο Σπύρος, «ο Μπρεάλ ήξερε πόσο μεγάλη ήταν η απόσταση από το

Μαραθώνα ως την Αθήνα όταν αγωνοθέτησε το μαραθώνιο;».

Στις δύο ακριβώς δόθηκε το σήμα της εκκίνησης.

Σαν σαΐτα πετάχτηκε οδηγώντας την κούρσα ο Γάλλος. Πίσω του πήγαινε ο Αυστραλός Φλακ και παραπίσω οι Έλληνες, μια παρέα.

«Γιατί έχουν πάρει τόση φόρα;», αναρωτιόταν ο Λούης τρέχοντας μαλακά. «Έχουμε ακόμη τόση απόσταση».

Μπροστά τους ο δρόμος άδειος, αλλά και από τις δυο μεριές στα ρείθρα* στριμωχνόταν κόσμος πολύς, που έκανε το τοπίο χρωματιστό και ενδιαφέρον. Κι ενώ το γύριζε προς τη βροχή, ξαφνικά ο αέρας ήρθε να τον τυλίξει ευωδια-

* ρείθρα: αυλάκια κατά μήκος του δρόμου

στός, λες κι έβγαινε απ' τα σγουρά μαλλιά της άνοιξης. Μεγαλείο και φόβος γέμισαν την ψυχή του. Οι ήχοι έφταναν στ' αυτιά του παράξενοι, ήχοι από πέταλα αλόγων, βήματα, φωνές, ένα κοτσύφι κελαηδούσε, ζούσε σε όνειρο και ξαφνικά συνειδητοποίησε ότι είχε ζήσει 24 χρόνια για να τρέξει αυτή τη διαδρομή. Αυτός ο δρόμος, αυτή η τρεχάλα, αν προσπαθούσε, θα του χάριζε την αθανασία. Η στιγμή αυτή θα υπήρχε αιώνια κάπου γραμμένη. Ως τότε δεν το είχε σκεφτεί καθόλου αυτό.

Ως το Χαρβάτι, ο Γάλλος πήγαινε πρώτος με το Φλακ, τον Αυστραλό, ξοπίσω του.

Εκεί του έδωσαν να πει ένα ποτήρι κρασί. Το ήπια σαν να ήταν το νέκταρ των θεών. Έβρεξε με λαχτάρα τον ουρανίσκο του. Η

ρετσίνα πυροδότησε τις δυνάμεις του. Χαιρέτησε το πλήθος με το πλατύ του χαμόγελο.

Τα γραμματόσημα των πρώτων Ολυμπιακών Αγώνων του 1896

Ο Λούης ένωθε δίπλα του την ανάσα του κόσμου, τον παλμό του. Και τα πεύκα και πέρα οι ελιές, τα κυπαρίσσια έτρεχαν κι αυτά μαζί του. Τα τοπία εναλλάσσονταν, τα τοπία της πατρίδας του, όλη η

Ελλάδα έτρεχε μαζί του. Μα είχε μια τέτοια αναστάτωση στην ψυχή, που δεν μπορούσε να χαρεί αυτήν τη φυσική ομορφιά.

Μέσα του φυσούσε ένας δυνατός άνεμος, και το στερέωμα της ψυχής του το δονούσαν απανωτοί κεραυνοί.

«Είσαι καλός δρομέας, με μεγάλο διασκελισμό», ξανάρχονταν στο μυαλό του τα λόγια του Παπαδιαμαντόπουλου.

Άλλο όμως είναι να τρέχεις για το κέφι σου στα δάση και στα λαγκάδια, να στρίβεις εξοχικές γωνιές με το παχνιασμένο γρασίδι της αυγής και τα πουλιά στον αέρα να σε συνοδεύουν τραγουδιστά, κι άλλο να βαστάς στους ώμους σου τις ελπίδες ενός έθνους, οι ελπίδες ενός έθνους να βασίζονται στις πατούσες σου.

Οι Μαρουσιώτισσες, όλες, που κατέβηκαν από το χωριό, κι είχαν μαζί τις κατσίκες τους, στέκονταν στην άκρη του σκονισμένου δρόμου σ' όλη τη διαδρομή και σκούπιζαν τα δάκρυα με τις μαντίλες τους.

- Σπύρο! Σπύρο! Άντε, παιδί μου! Με το καλό!, τον επευφημούσαν.

Παρόλο που ένιωθε απερίγραπτη μοναξιά, χαμογελούσε συνεχώς σ' αυτή την Ελλάδα που τον συνόδευε. Κι ο πόθος να χαροποιήσει αυτό τον κόσμο θρονιάστηκε στην καρδιά του.

Έβαλε φόρα να προλάβει το Γάλλο και τον Αυστραλό. Η φωτιά, η ελπίδα της νίκης, φούντωσε μέσα του και κόντευε να τον κάψει. Μετά το 32ο χιλιόμετρο όλα εξελίχθηκαν ευνοϊκά γι' αυτόν. Ο ένας μετά τον άλλον οι αντίπαλοί του κουράζο-

νταν και αποσύρονταν. Έβαλε τα δυνατά του και πέρασε πρώτος, ακμαίος και κεφάτος. Ήταν βέβαιος πια για τη νίκη του, αφού λυτρώθηκε από τους επικίνδυνους αντιπάλους του.

Όσο πλησίαζε προς τους Αμπελοκήπους, ο ενθουσιασμός του κόσμου εκδηλωνόταν με χίλιους δύο τρόπους λατρείας: με λουλούδια, με στεφάνια, με λυγμούς, με συγκίνηση. Εκείνος, κάτασπρος από τη σκόνη του δρόμου, με μάτια λαμπερά, που γυάλιζαν σαν να είχε πυρετό, τους άκουγε, τους έβλεπε, τους αγαπούσε όλους, αποτύπωνε χρώματα, φυσιογνωμίες για να τις θυμάται μια ολόκληρη ζωή. Μέσα στην υπερένταση του θυμόταν πού και πού να σκουπίζει το μουστάκι του από τον ιδρώτα.

**- Κουράγιο! Κουράγιο! Λίγο ακόμα!,
τον παρότρυνε ο κόσμος
παραληρώντας.**

**Δεν αισθανόταν κουρασμένος,
αλλά μόνος, παράξενα μόνος, κι ας
τον συνόδευε η ψυχή του κόσμου,
που λαχταρούσε μια νίκη, που θα
τους ενίσχυε την περηφάνια, που
το είχαν τόσο ανάγκη.**

**Ο Λούης πετάει προς το στάδιο.
Ηλιοκαμένος, με τις ποδιάρες του ν'
ακροπατούν στο χώμα, να
παίρνουν δύναμη και να τινάζονται
ψηλά για το επόμενο βήμα, το βήμα
του θριάμβου.**

**Ο Λούης πετάει προς το στάδιο,
που περιμένει να τον υποδεχτεί
ντυμένο στα άσπρα του μάρμαρα.
Με τις μεγάλες τους στολές τον
περιμένουν όλοι. Βασιλείς,
επίσημοι, αξιωματικοί, ιππείς,**

πυροβολητές με ασημένια σιρίτια,*
τα αμφιμασχάλια, τα πολύχρωμα
λοφία τους. Τον περιμένουν οι
κυρίες με τα χρωματιστά φορέματα
και τα καπέλα τους. Τον περιμένει
μια φανταχτερή, μια αλησμόνητη
εικόνα.

Ο Λούης πετάει προς το στάδιο.
Πλησιάζει.

Το αδιαχώρητο σ' όλο του το
μεγαλείο. Απόλυτη ησυχία. Έχει
δοθεί η εντολή: «Μη φωνάζετε, μη
χειροκροτείτε, μη συγκινήσετε το
μαραθωνοδρόμο, όποιος κι αν
είναι».

Κανείς δεν προσέχει το
αγώνισμα του άλματος επί κοντώ
που διεξάγεται στο στίβο. Όλοι

*σιρίτια: διακοσμητικά κορδόνια
ραμμένα πάνω σε στρατιωτικές
στολές

έχουν στραμμένα τα μάτια προς την πύλη απ' όπου θα μπει ο νικητής.

Ο Λούης πετάει προς το στάδιο. Είναι σχεδόν απ' έξω. Είναι αδύνατο να βρίσκεται έστω και ένας εκείνη τη μέρα που να μη θέλει με όλη του την ψυχή να νικήσει στο μαραθώνιο Έλληνας. Ο μαραθώνιος είναι υπόθεση ελληνική. Έλληνας πρέπει να τον κερδίσει.

Πέντε και είκοσι ακούγεται ο κρότος του τηλεβόλου. Πώς ανατριχιάζει η θάλασσα όταν την ταραάζει ξαφνικά ο άνεμος; Πώς γίνεται όταν συγκινείσαι με τη θωπεία* της πασχαλιάτικης αύρας; Πώς γίνεται όλος εκείνος ο κόσμος να είναι ενωμένος μ' έναν πόθο και μια ευχή;

*θωπεία: χάδι

Σηκώνονται όλοι όρθιοι. Δε
φωνάζουν. Περιμένουν. Με αγωνία.
Με μια καρδιά ν' ανασαίνει στον
ίδιο ρυθμό. Με δυο μάτια να
βλέπουν προς την είσοδο.

- Είναι Έλλην!

Ο αριθμός 17 υψώνεται στο
κοντάρι. Είναι ο αριθμός της
φανέλας του Λούη.

- Και βέβαια είναι Έλλην! Έλλην!
Είναι Έλλην!

Την ανυπομονησία τη διαδέχεται
η ξέφρενη χαρά, ανοίγει ο δρόμος
να περάσει ο νικητής, ο κόσμος
χειροκροτεί, αλαλάζει,* κουνάει
μαντίλια, πετάει καπέλα, υψώνει
σημαιάκια, κλαίει και δίνει φιλιά.

Μια νικητήρια ιαχή* κυλά πάνω
στις κερκίδες. Ο αντίλαλος γίνεται

*αλαλάζει: φωνάζει δυνατά από
χαρά *ιαχή: ενθουσιώδης κραυγή

ήχος μεγάλος, σμίγει με τον ήλιο,
που πάει να βασιλέψει και βάφει με
χρώματα το λοφάκι του Αρδηττού,
ύστερα επιστρέφει να σμίξει με τις
μπάντες που παιανίζουν.

Εκεί, στο Παναθηναϊκό στάδιο, οι
Έλληνες ξεφωνίζουν σ' ένα χώρο
που τους ανήκει από παλιά. Ένα
χώρο με εθνικό παρελθόν, ένα
χώρο που αποκτά και εθνικό
παρόν, μ' ένα νερουλά από το
Μαρούσι που έτρεξε 40 χιλιόμετρα
σε δύο ώρες, 58 πρώτα και 50
δευτερόλεπτα.

*Α. Βαρελλά, Καλημέρα, Ελπίδα,
Πατάκης*

Ερωτήσεις

- 1** Ποια συναισθήματα νιώθει και ποιες σκέψεις κάνει ο Σπύρος Λούης την ώρα της εκκίνησης του μαραθώνιου δρόμου και ποια κατά τη διάρκεια του;
- 2** Με ποιον τρόπο ενισχύει το συγκεντρωμένο πλήθος την προσπάθεια του Μαρουσιώτη δρομέα;
- 3** Στο απόσπασμα επαναλαμβάνεται συχνά η φράση «ο Λούης πετάει προς το στάδιο». Ποιος είναι ο σκοπός αυτής της επανάληψης και ποιο αποτέλεσμα έχει στον αναγνώστη;
- 4** Πώς αντιδρά το πλήθος την ώρα του τερματισμού και πώς κρίνετε εσείς αυτές τις αντιδράσεις;

5 Σύμφωνα με το κείμενο, ο μαραθωνοδρόμος Λούης, παρά τη συμπαράσταση του κόσμου, νιώθει «απερίγραπτη μοναξιά». Πώς ερμηνεύετε αυτό το συναίσθημα;

Διαθεματικές εργασίες

1 Βρείτε πληροφοριακό και εικαστικό υλικό για τους Ολυμπιακούς Αγώνες στο διαδίκτυο <http://www.Olympic.org> και <http://www.perseus.tufts.edu/Olympics/>) και παρουσιάστε το στην τάξη σας.

2 Ζωγραφίστε μια αφίσα ή δημιουργήστε ένα κολλάζ με θέμα τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

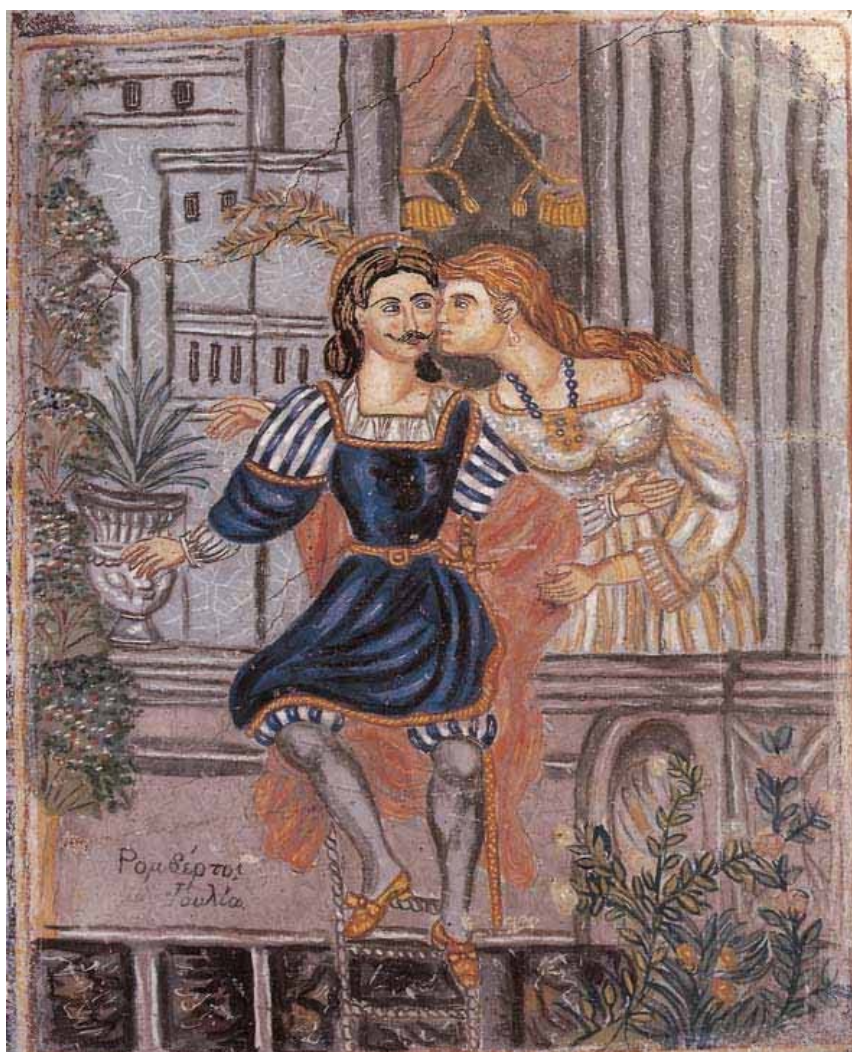
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΒΑΡΕΛΛΑ

Η Αγγελική Βαρελλά γεννήθηκε το 1931 στη Θεσσαλονίκη και ζει στην Αθήνα. Σπούδασε Αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και εργάστηκε στην Εθνική Τράπεζα. Με την παιδική και νεανική λογοτεχνία ασχολείται από το 1966, οπότε εξέδωσε το πρώτο της βιβλίο, το ταξιδιωτικό *Η Ελλάδα κι εμείς*. Είναι πολυγραφότατη και το έργο της διαμοιράζεται σε λογοτεχνικά βιβλία, βιβλία γνώσεων, αναγνωστικά του δημοτικού και μεταφράσεις. Τα μυθιστορήματά της αναφέρονται σε προβλήματα της σύγχρονης ζωής (μόλυνση περιβάλλοντος, ναρκωτικά, βία κ.λπ.)· έχει γράψει και πολλά παραμυθία και μικρές

ιστορίες. Κυρίαρχα γνωρίσματα της γραφής της είναι το πηγαίο χιούμορ και η αισιόδοξη διάθεση. Έχει τιμηθεί με τον Ευρωπαϊκό Έπαινο Γιάννου Κόρτσακ (1985) για το μυθιστόρημα *Φιλενάδα, Φουντουκιά μου*, και με Κρατικό Βραβείο για το λογοτεχνικό βιβλίο γνώσεων *Κόρινθος* (1998). Γνωστά βιβλία της είναι: *Τα βούκινα της φύσης*, *Αρχίζει το ματς*, *Καλοκαίρι στη Μονεμβασιά*, *Έξι εναντίον ενός*, *Δράκε, δράκε, είσαι εδώ;*, *Διονύσιος Σολωμός* κ.ά.

Η ΑΓΑΠΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΜΑΣ

- ΟΙ ΦΙΛΙΚΟΙ ΔΕΣΜΟΙ • Η ΑΓΑΠΗ

Θεόφιλος, *Ρομβέρτος και Ιουλία*

ΣΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΥΤΗ

ανθολογούνται κείμενα που αναφέρονται στα συναισθήματα και στις ανθρώπινες σχέσεις. Τέτοια αισθήματα είναι η αγάπη για τα οικογενειακά μας πρόσωπα, η συμπάθεια, η αλληλεγγύη αλλά και οι φιλικοί δεσμοί, η συζυγική αφοσίωση, τα ερωτικά σκιρτήματα. Τα κείμενα προέρχονται από την ελληνική και την ξένη λογοτεχνική δημιουργία και ανήκουν σε διαφορετικές χρονικές περιόδους.

Ειρήνη Μάρρα

Τα κόκκινα λουστρίνια

«Τα κόκκινα λουστρίνια» είναι ένα από τα δεκατρία διηγήματα της συλλογής Η τριλογία του δίφραγκου της Ειρήνης Μάρρα. Το περιεχόμενό τους αναφέρεται σε απλά, καθημερινά περιστατικά από τη ζωή των νεαρών βιοπαλαιστών. Χαρακτηριστικά στοιχεία της συλλογής, που απαντώνται και στο συγκεκριμένο διήγημα, είναι η λιτότητα της έκφρασης και τα ανθρωπιστικά μηνύματα.

Το είχε βάλει από καιρό στο μάτι. Ήταν ένα κομμάτι κόκκινο γυαλιστερό λουστρίνι, καθάριο και αστραφτερό. Ήξερε, βέβαια, πως

κόστιζε πολλά, μα κι αυτός είχε κάνει το κουμάντο του από νωρίς. Σύναζε* λεφτά κρυφά κι απόκρυφα, χωρίς να φανεί, γιατί φοβόταν πως θα τον παίρναν στο μεζέ* αν μάθαιναν τι είχε κατά νου να κάνει.

Περίμενε τη μέρα που το αφεντικό θα τον έστελνε στον ταμπάκη* για πανωπέτσια. Του είχε εμπιστοσύνη, βλέπεις, κι όλο αυτόν έστελνε να ψωνίσει, γιατί χώρια που γνώριζε καλά δέρματα και προβιές, ήτανε και παζαριτζής* και πάντα πετύ-

* σύναζε: μάζευε, συγκέντρωνε

* τον παίρναν στο μεζέ: τον περιέπαιζαν, τον κοροΐδευαν

* ταμπάκης: τεχνίτης που κατεργάζεται τα δέρματα, βυρσοδέψης * παζαριτζής: αυτός που κάνει παζάρια

χαινε σκόντο,* που' καναν το αφεντικό να τον κερνάει καφέ.

Ως λίγο καιρό πριν, τον κερνούσε γκαζόζα, γιατί τ' αφεντικό δεν το 'χε προσέξει πως ήταν μεγαλωμένος κάπως πια... Τον είδε όμως που κρυφοκάπνιζε μια μέρα κι από τότε το μπαξίσι* του παζαριού έγινε ο γλυκός βραστός.

Έτσι, τη μέρα της αγοράς, τράβηξε κρυφά τον πάτο του παπουτσιού του κι έβγαλε τα λεφτά. Τα 'σπρωξε βιαστικά στην τσέπη του και, με ύφος αδιάφορο κι ένοχο μαζί, τράβηξε για την αγορά. Το πήρε το λουστρίνι και σε καλή τιμή. Ήταν κομμάτι σπάνιο, ένα κομμάτι απ' τη λαχτάρα της καρδιάς του.

*σκόντο: έκπτωση

*μπαξίσι: φιλοδώρημα

Γύρισε όλους τους δρόμους εκείνο τ' απόγιομα και διάλεξε σχέδιο. Είχε στον νου το τι ζητούσε, βλέπεις, κι απ' την αρχή ξέκοψε τα σχέδια και διάλεξε το πιο αρχοντικό, γιατί αυτό θα ταίριαζε στην περίπτωση.

Ζήτησε απ' τ' αφεντικό να δουλέψει μονάχος μερικές μέρες, αφού θα 'κλειναν πια, γιατί, είπε, είχε μαζωχτεί δουλειά πολλή. Τα καλαπόδια* θέλαν άδειασμα, για να τεντώσουν πάλι τις καινούριες παραγγελιές. Κι όπως πάντα ήτανε φιλότιμος στη δουλειά, τ' αφεντικό δεν έβαλε υποψία.

*καλοπόδι: ξύλινο ομοίωμα του κάτω μέρους του ποδιού, που χρησιμοποιείται για την κατασκευή, την επιδιόρθωση ή τη διατήρηση της φόρμας των παπουτσιών

Εδούλευε, λοιπόν, τα καλαπόδια του αφεντικού, να μην αποφανεί* στα μάτια του, κι απέ,* δούλευε τα λουστρινένια γοβάκια. Καρφάκι και μαντινάδα, φόντι* και τραγούδι, ψίδι* και αναστεναγμός. Το λουστρίνι έπαιρνε να γίνεται γοβάκι. Τ' όνειρό του έπαιρνε να γίνεται αλήθεια. Σαν τέλειωσε, είπε στ' αφεντικό πως είχε κουραστεί πια και δε θα δούλευε νυχτέρι* άλλο. Έκρυψε τα γοβάκια και παραμόνευε την ώρα.

Η κόρη του δασκάλου δεν έβγαινε σεργιάνι ταχτικά. Είχε μάνα αυστηρή και πατέρα σπουδαίο. Σαν έβγαινε όμως, όλοι την κοίταζαν

* μην αποφανεί: μην αποκαλυφθεί

* απέ: μετά, ύστερα * φόντι: το πάνω μέρος του παπουτσιού * ψίδι: το μπροστινό πάνω τμήμα της μύτης του * νυχτέρι: νυχτερινή εργασία

γιατί είχε σγουρά μαλλιά και μάτια μεγάλα. Είχε στητό κορμί και περπατησιά περήφανη. Του 'χε λαβώσει την καρδιά. Η μάνα του πήγαινε κάθε μέρα στο σπίτι του δασκάλου και παραδούλευε, έκανε τη λάτρα.* Τον είχε πάρει κάνα δυο φορές μαζί της, σαν τύχαινε να κουβαλήσει τίποτα πράματα. Τότες την έβλεπε από κοντά και την καμάρωνε. Θάρρητα δεν είχανε, μα όσο να πεις, είχανε αλλάξει κουβέντες κάμποσες φορές. Σε μια τέτοια φορά πρόσπεσε* να σηκώσει κάτι που έπεσε κι όσο να μπει και να βγει το κορίτσι, αυτός πρόκαμε και μέτρησε με την παλάμη του το παπούτσι της. Είχε κιόλας, βλέπεις,

*λάτρα: οι εργασίες καθαριότητας του σπιτιού *πρόσπεσε: προθυμοποιήθηκε

το σχέδιο του καρφωμένο στο φα-
κιδερό* κεφάλι του. Θα της έφτιαχνε
ένα ζευγάρι κόκκινα λουστρινένια
γοβάκια, που όμοια τους δε φορε-
θήκανε ποτέ. Ύστερα θα περίμενε
για γιορτή και, με το μέσον της
μάννας του που παραδούλευε στο
σπίτι, θα πήγαινε να της τα δώσει ο
ίδιος. Θα τα 'δινε, κι αυτή, δεν μπο-
ρεί, θα πηδούσε απ' τη χαρά της.
Δεν μπορούσε να γίνει αλλιώς, για-
τί τέτοια παπούτσια δε γινόταν
να 'χει ξαναβάλει. Η κόρη του
δασκάλου θα χαιρότανε για το
δώρο του, θα τον συμπάθαγε, κι
άμα τον συμπάθαγε, ποιος ξέρει...

Την κρίσιμη μέρα τύλιξε τα
παπούτσια, τα πήρε σπίτι και

*φακιδερός: γεμάτος φακίδες,
φακιδιάρης

τα 'κρυψε. Ήθελε πρώτα να μιλήσει της μάνας, να τα πούνε οι δυο τους και να τα συμφωνήσουνε. Για να γίνει τούτο, έπρεπε πρώτα να κοιμηθούνε τ' άλλα παιδιά. Καθίσανε στο τραπέζι. Τα φαγητά ξανόσταιναν* στο στόμα του. Υπομόνεψε να σηκώσουν το τραπέζι.

Είχε στον νου του ολοένα την κόρη του δασκάλου. Δεν έβλεπε μπροστά του. Όλα τού φαίνονταν σκιές. Σκιά τα κρεβάτια με τ' αδέρφια που μαλώνανε για τα μαξιλάρια. Σκιά ο πατέρας που ρουφούσε το βιδάνι* στο ποτήρι του. Σκιά η αδερφή του που σήκωνε το τραπέζι.

*ξανόσταιναν: έχαναν την νοστιμάδα τους, γίνονταν άνοστα

*βιδάνι: ό,τι απομένει μέσα στο ποτήρι από το ποτό, απόπιομα

Την κοίταξε πιο προσεχτικά.
Πόσο ξέθωρη* ήταν μπροστά στην
άλλη! Τα μαλλιά της δεν έπεφταν
σγουρά στους ώμους. Είχε μια
πλεξούδα ίσια που τη σφιχτόδενε
στον σβέρκο της μ' ένα λαστιχάκι
των πακέτων. Δεν περπατούσε
καμαρωτά. Η μάνα την είχε μάθει να
κοιτάζει το χρώμα, έτσι που καλά
καλά δεν έβλεπες τι χρώμα είχανε
τα μάτια της. Αλήθεια, τι χρώμα να
'χανε τα μάτια της αδερφής του;

Της μίλησε κι αυτή σήκωσε το
κεφάλι κι αποκρίθηκε. Τα μάτια της
ήταν καφετιά, ίδια με τα μάτια των
κοριτσιών όλου του κόσμου, και το
φουστάνι της με την ποδιά του μα-
γειρέματος μπροστά ήτανε ξέθωρο

*ξέθωρος: αυτός που έχασε το
χρώμα του, ξεθωριασμένος,
κατώτερος

κι αυτό, μα τώρα πρόσεξε πως ήταν ξέθωρο απ' την πολυκαιρία.

Η αδερφή... Στα πόδια φορούσε κουτσοφτέρνια,* για να γλιτώνει τα παπούτσια, να τα 'χει σκολιανά.* Η άλλη θα 'χε οπωσδήποτε πασουμάκια μεταξένια και παπούτσια πολλά. Μα ναι, είχε πολλά κι ένα ζευγάρι παραπάνω που θα της πήγαινε αυτός θα τη γιόμιζαν χαρά μονάχα για λίγο, ως να μπουν στο ράφι με τ' άλλα παπούτσια. Θα του 'λεγε σίγουρα ευχαριστώ, μα το ευχαριστώ της θα 'τανε για τα παπούτσια μονάχα κι όχι γι' αυτό τον ίδιο. Σε μια στιγμή κατάλαβε πολλά και σβήστηκε μονοκοντυλιά η κόρη του δασκάλου.

*κουτσοφτέρνια: εξώφτερνα παπούτσια *να τα 'χει σκολιανά: να τα έχει για καλά της

**Νικόλαος Γύζης,
*Το γιάντες***

Έδωσε τα λουστρινένια γοβάκια στην αδελφή. Της άξιζαν. Το 'νιωθε πως της άξιζαν. Χιλιάδες ήλιοι φώτισαν τα καφετιά ματάκια και μύρια αστέρια μπερδεύτηκαν στην πλεξούδα της. Πουλιά τρελά τιριτίριζαν στ' αυτιά της και η καρδιά της μεθυσμένη χόρευε. Τα κόκκινα γοβάκια φωτίσανε το ξέθωρο φουστάνι κι η αδελφή ένιωσε ν' ανεβαίνει, η ίδια μέσα της, ένα σκαλί πιο πάνω. Το σπίτι άστραψε και γέμισε με το γέλιο της.

Το άλλο πρωί πήγε στη δουλειά λίγο πιο μεστωμένος.* Παρήγγειλε γλυκύ βραστό καφέ κι έπιασε τη φαλτσέτα* με το τραγούδι.

Ειρ. Μάρρα, *Η τριλογία του δίφραγκου*, Ελληνικά Γράμματα

*μεστωμένος: ώριμος *φαλτσέτα: μικρό κοπίδι (κοφτερό μαχαίρι) για την κοπή των δερμάτων

Ερωτήσεις

1 Σε ποια σημεία του διηγήματος γίνονται φανερά τα αισθήματα του μικρού βιοπαλαιστή για την κόρη του δασκάλου;

2 Γιατί το νεαρό τσαγκαρόπουλο χάρισε τελικά τα κόκκινα γοβάκια στην αδελφή του;

3 Σχολιάστε την τελευταία παράγραφο του κειμένου. Γιατί ο ήρωας είναι στο τέλος «πιο μεστωμένος»;

4 Δώστε γραπτά μια άλλη εξέλιξη στο διήγημα, υποθέτοντας, για παράδειγμα, ότι ο νεαρός χαρίζει τελικά τα γοβάκια στην κόρη του δασκάλου.

Διαθεματική εργασία

Ο παλαιός ελληνικός κινηματογράφος αλλά και η λαϊκή και έντεχνη μουσική έχουν συνδέσει τη βιοπάλη με την αγάπη και τον έρωτα. Δείτε σχετικές ταινίες και αναζητήστε τραγούδια με αυτό το θέμα (π.χ. «Δραπετσώνα» του Μ. Θεοδωράκη, «Τζαμάικα» του Μ. Λοΐζου).

Δημοτικό τραγούδι

Κόρη που λάμπει

Τα δημοτικά τραγούδια της αγάπης είναι παλιά όσο παλιό είναι και το συναίσθημα που τα εμπνέει. Το ερωτικό στοιχείο, με την ευρύτερη έννοια του όρου, είναι το βασικό σε όλα τα τραγούδια αυτής της κατηγορίας, τα οποία παρουσιάζουν εκφραστική και στιχουργική ποικιλία. Περίφημα είναι τα ερωτικά δίστιχα (λιανοτράγουδα) που επιζούν ως τις μέρες μας, ή ορισμένες από τις αυτοσχέδιες μαντινάδες. Ανάμεσα στις διάφορες μορφές των ερωτικών τραγουδιών είναι τα παινέματα, οι καημοί, τα πεισματικά,

τα πειρακτικά κ.λπ. Το τραγούδι που ακολουθεί είναι «παίνεμα της αγαπητικής», υμνεί δηλαδή την ομορφιά της κόρης συγκρίνοντάς τη με το φεγγάρι και τον ήλιο.

Ε δω σ' αυτή τη γειτονιά
δεν πρέπει να είν' φεγγάρι,
μόν' πρέπει να 'ναι συννεφιά,
να 'ναι βαθύ σκοτάδι,
γιατ' έχω μια αγαπητικιά
κι εκείνη είν' το φεγγάρι,
π' όντες* προβάλλει να τη διω*
σκορπιέται το σκοτάδι.

Και με τον ήλιο μάλωνε
και με τον ήλιο λέγει:

Ήλιε μου, για έβγα για να βγω,
για λάμψε για να λάμψω.

*όντες: όταν *να διω: να δω

Έλαμψε ο ήλιος το ταχύ,*
μαραίνει τα χορτάρια,
πρόβαλε η κόρη π' αγαπώ,
μαραίνει παλικάρια·
φλογίζει νιους και καίγει οχτρούς,
σκλαβώνει παλικάρια,
καίγει κι εμένα π' αγαπώ
μέσα στα φυλλοκάρδια.

*Τα δημοτικά μας τραγούδια,
επιμέλεια Γ. Ιωάννου, Ερμής*

**Δημήτρης
Γερασιώτης,
Κορίτσι
στην εξοχή**

***το ταχύ: γρήγορα, το πρωί**

Ερωτήσεις

1 Στην πρώτη στροφική ενότητα η ομορφιά της νέας προβάλλεται με την παρομοίωση και την υπερβολή. Εντοπίστε και σχολιάστε αυτά τα στοιχεία.

2 Ποιος υπερτερεί σε λάμψη, ο ήλιος ή η κόρη; Αιτιολογήστε την απάντησή σας κάνοντας αναφορά σε λέξεις ή εκφράσεις του δημοτικού τραγουδιού.

3 Συγκρίνετε το δημοτικό τραγούδι με τα παρακάτω λιανοτράγουδα ως προς το περιεχόμενο:

1. Απ' όλα τ' άστρα τ' ουρανού
ένα είναι που σου μοιάζει
ένα που βγαίνει το πουρνό
όταν γλυκοχαράζει
2. Όντε σ' εγέννα η μάνα σου,
ο ήλιος εκατέβη

και σου 'δωκε την ομορφιά
και πάλι μετανέβη

Ν.Γ. Πολίτης, *Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού*

Διαθεματική εργασία

Στην ελληνική μυθολογία η γυναικεία ομορφιά συνδέθηκε με ουράνια σώματα και αστερισμούς (π.χ. Πλειάδες - Πούλια, Ηώς - Αυγή, Ασραία - αστερισμός της Παρθένου). Συγκεντρώστε σχετικό πληροφοριακό και εικαστικό υλικό και παρουσιάστε το στην τάξη.

**Ιάκωβος Ρίζος
*Κυρία στον κήπο
με το σκύλο της***

Λίτσα Ψαραύτη

Ο Κωνσταντής

«Ο Κωνσταντής» ανήκει στα διηγήματα του βιβλίου *Η εκδίκηση των μανιταριών* (1999). Στη συλλογή αυτή η Λίτσα Ψαραύτη πραγματεύεται με ευαισθησία θέματα ιστορικής μνήμης, κοινωνικού ενδιαφέροντος και οικολογικού περιεχομένου. Η αγωνία για το μέλλον των σημερινών παιδιών και η κοινωνική ευαισθητοποίηση είναι τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά του έργου της. Στο διήγημα, ο ομώνυμος ήρωας, ένα Αλβανάκι που αγωνίζεται για το φωμί του στα φανάρια των δρόμων, βρίσκει στοργή και αγάπη στο πρόσωπο μιας μοναχικής γυναίκας.

Μόλις το φανάρι γινόταν πράσινο και τ' αυτοκίνητα χιμούσαν, το παιδί έτρεχε στον κάθετο δρόμο. Πλησίαζε το τζάμι του οδηγού με τηνπραμάτεια* στα χέρια του, χαρτομάντιλα, σαπούνια, στιλό, η κυρία Δεσποίνα δεν μπορούσε να διακρίνει τι πουλούσε το παιδί, η απόσταση από τη διασταύρωση των φαναριών ως το ισόγειο διαμέρισμα της ήταν αρκετή. Μερικοί οδηγοί άνοιγαν το παράθυρο και του 'διναν το κατιτί τους κι αμέσως έκλειναν το τζάμι βιαστικά για να γλιτώσουν από την ενοχλητική παρουσία του αγοριού παρά για ν' αποφύγουν τη σιγανή βροχή που έπεφτε από το πρωί.

Το παιδί κοιτούσε λαίμαργα τις σακούλες των σούπερ μάρκετ στα

*πραμάτεια: (ευτελής, ασήμαντο) εμπόρευμα

πίσω καθίσματα, τα κουτιά με τα παιχνίδια, τα κόκκινα βελουδένια αβγά, τα σοκολατένια λαγουδάκια κι αυτό το βλέμμα προξενούσε αμηχανία και δυσαρέσκεια στους οδηγούς.

Μεγάλο Σάββατο, κρύο και βροχερό, κι η κυρία Δέσποινα ξεχνούσε τη μοναξιά της κοιτώντας την κίνηση του δρόμου. Το αγόρι ήταν καινούριο στην πιάτσα των φαναριών, ως χθες ζητιάνευαν τσιγγάνες με μωρά στην αγκαλιά. Ξανθούλικο και λιγνό, φορούσε μπλουζάκι καλοκαιρινό, Αλβανάκι θα ήταν σίγουρα, κοντά στα δώδεκα.

Βράδιασε, άναβαν τα φώτα, το κρύο κι η βροχή δυνάμωσαν, αρραίωσε κι η κίνηση στους δρόμους. Το αγόρι μάζεψε τηνπραμάτεια του και πήρε την οδό Αγίου Δημητρίου. Όταν έφτασε

στον αριθμό 12 χώθηκε στην είσοδο της πολυκατοικίας για να προφυλαχτεί από τη δυνατή βροχή.

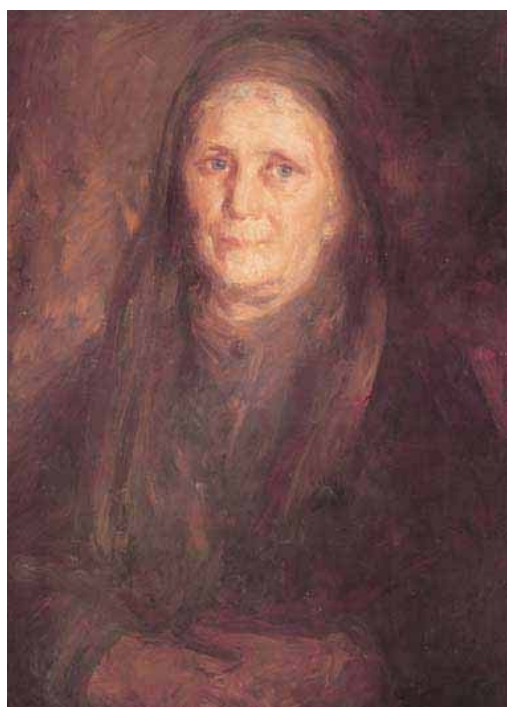
Η κυρία Δέσποινα άνοιξε την πόρτα του ισογείου και είδε το αγόρι να κάθεται στα σκαλιά – μετρούσε την είσπραξη της μέρας, πενηντάρικα και λίγα κατοστάρικα. Η καρδιά της λαχτάρησε. Το παιδί ήταν ίδιος ο Αντωνάκης, ο εγγονός της. Είχε τα ίδια ξανθά μαλλιά, τα ίδια καταγάλανα μάτια, μόνο το πρόσωπο του ήταν αδύνατο και κακοπαθημένο, του Αντωνάκη δεν του έλειπε τίποτα εκεί πέρα στην πλούσια Βαλτιμόρη που ζούσε με τους γονείς του.

- Έλα μέσα να ζεσταθείς..., του είπε η γυναίκα.

Το παιδί την κοίταξε καχύποπτα και ψυχρά, ποιος ξέρει τι είχαν δει τα μάτια του ολημερίς στο δρόμο

και πόσα είχε διδαχτεί από τη «φιλανθρωπία» των ανθρώπων. Θες όμως το καλοσυνάτο πρόσωπο της κυρίας Δέσποινας, η μυρωδιά της μαγειρίτσας, αλλά κυρίως η ζεστασιά που έβγαινε από το διαμέρισμα παραμέρισαν τους φόβους και τους δισταγμούς του.

- Πώς σε λένε;, το ρώτησε.
- Κώτσο, δηλαδή Κωνσταντή...
- Κι από πού είσαι, Κωνσταντή;
- Από την Αλβανία, από το Μπεράτι...

**Γιώργος
Γουναρόπουλος
Προσωπογραφία
της μητέρας του**

- Κι οι γονείς σου;
- Τους μάζεψαν την περασμένη βδομάδα οι κλούβες της Αστυνομίας και τους έστειλαν πίσω στην Αλβανία.
- Κι εσύ πού μένεις τώρα;
- Όπου να 'ναι... Στις οικοδομές, στα παγκάκια του Ηλεκτρικού...
- Πεινάς;
- Έφαγα ένα κουλούρι το πρωί αλλά τώρα πεινάω...
- Πήγαινε στο μπάνιο να πλυθείς, θα σου φέρω ρούχα ν' αλλάξεις κι ύστερα θα σου βάλω να φας...

Άνοιξε η κυρία Δέσποινα την ντουλάπα και βρήκε εσώρουχα, μια αθλητική φόρμα, παπούτσια. Ο Αντωνάκης σε κάθε ταξίδι άφηνε στο σπίτι της γιαγιάς όσα ρούχα δε χωρούσαν στις βαλίτσες του. Ύστερα, η γυναίκα έφερε στο τραπέζι

ψωμί, χαλβά, ελιές, ταραμοσαλάτα, φρούτα.

Ο Κωνσταντής, αφού πλύθηκε, ντύθηκε, κάθισε στο τραπέζι και δεν άφησε ούτε ψίχουλο. Χορτασμένος και ζεσταμένος βολεύτηκε στον καναπέ, μπροστά στην ανοιχτή τηλεόραση. Νανουρισμένος από τη μουσική έγειρε στα μαξιλάρια και τον πήρε ο ύπνος. Σε λίγο χτύπησε η καμπάνα της εκκλησίας. Η κυρία Δέσποινα πήρε τη λαμπάδα της κι έκλεισε πίσω της την πόρτα σιγανά για να μην ξυπνήσει τον Κωνσταντή. Η βροχή είχε σταματήσει, το φεγγάρι, ασημένιο, κυνηγιόταν με τα σύννεφα στον ουρανό.

- Χριστός Ανέστη..., έφαλε ο παπάς κι η κυρία Δέσποινα για πρώτη φορά δεν κάθισε ως το τέλος της λειτουργίας. Βιαζόταν να γυρίσει σπίτι της, να τσουγκρίσει τα

κόκκινα αυγά με τον Κωνσταντή, να φάνε μαζί τη μαγειρίτσα...

Λ. Ψαραύτη, *Η εκδίκηση των μανιταριών*, Άγκυρα

Ερωτήσεις

1 Ποιες διαφορές αλλά και ποιες ομοιότητες διακρίνετε στη ζωή της κυρίας Δέσποινας και του μικρού Κωνσταντή;

2 Τι είδους σκέψεις και συναισθήματα οδήγησαν τη γυναίκα να ανοίξει το σπίτι της και την καρδιά της στο μικρό Κωνσταντή; Αιτιολογήστε την απάντησή σας με αναφορές σε συγκεκριμένα σημεία του κειμένου.

3 «πόσα είχε διδαχτεί από τη “φιλανθρωπία” των ανθρώπων»: Προσπαθήστε να φανταστείτε ποιες καταστάσεις έκαναν τον Κωνσταντή καχύποπτο και επιφυλακτικό απέναντι στους ανθρώπους.

Διαθεματική εργασία

Ο Κωνσταντής βρίσκει λύση στο πρόβλημα της πείνας και της μοναξιάς μέσα από τη φιλανθρωπία μιας γυναίκας. Αρκεί όμως μόνο η φιλανθρωπία για να προστατευτούν παιδιά σαν τον Κωνσταντή; Ποιες άλλες μορφές πρόνοιας πρέπει να προωθήσουν η κοινωνία και η πολιτεία; Συζητήστε τις απόψεις σας στο πλαίσιο των μαθητικών κοινοτήτων.

ΛΙΤΣΑ ΨΑΡΑΥΤΗ

Η Λίτσα Ψαραύτη γεννήθηκε το 1936 στη Σάμο, νησί που με νοσταλγία αναφέρει στα λογοτεχνικά βιβλία της. Εργάστηκε στο προξενείο και το μεταφραστικό τμήμα της Αμερικανικής Πρεσβείας στην Αθήνα. Η αρχαιότητα, η πρόσφατη ελληνική ιστορία, η εφηβική ηλικία και τα προβλήματα των νέων, η επιστημονική φαντασία, η διαμόρφωση οικολογικής συνείδησης, η περιπέτεια και η μαγεία των ταξιδιών καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος των θεμάτων με τα οποία ασχολείται στα βιβλία της. Εργάτης: *Το διπλό ταξίδι* (1987), *Το αίνιγμα της πέτρινης γενειάδας* (1990), *Οι τελευταίοι ήρωες* (1991), *Η εξαφάνιση* (1992), *Τα δάκρυα της Περσεφόνης* (1994), *Το χαμόγελο της Εκάτης* (1995).

Ο Κωνσταντίνος

Μόλις το φανάρι γινόταν φράξινο σε
γέωφόρο και η αυτοκίνητα πιερόσαν,
το ωαυδί έφρεκε στον μάδελο δρόμο.
Πημείαχε το ζάφι του οδηγού με την
ωραράτητα στα κέρια του, καρτομάνιχα,
βαυδούνα, βιζό, η κυρία Φέωωνα δεν
μπορούσε να διαμρίνει τι ωουζούβε το ωαυδί,
η ανόσταση αυτ' ην διασταύρωση των φαναριών
ως το ισόγειο διακρίομα τυ ήταν αρμελι.

Μερικοί οδηγοί άνοιχαν το ωαυδούρο και
του 'διναν το μαυτί τους με αφέβως έλεγει-
ναν το ζάφι βιαστικά, να να ηη, τώβουν αυτ'
την ένδοξηκωιά ωαυδούσια του αγουρί, ωαυρά
να η ανωρύνουν τι βιγανή βρόμη ωου
έηερετε αυτ' το ωρωί.

Το ωαυδί μοιτούβε ζαίμαρρα ην βα-
μούζες των βούτηρ-μάρμερ στα ωίω μα-
διδέματα, να μονιά με τα ωουκινάδια,
να μύμικνα βέγουνδένα αβγά, να βουο-
ζαρένια ζαγουδάκια με αυτ' το βέτμα
ωοροζερόβε αμπααία και δυαρέβυετα
βρόνε οδηγού.

Μεγάλο Λάββαο, μπόνο και βροκέρó
με η κυρία Φέωωνα ζεκνοίβε τι μοναζιά
την μοιτώνια, την μίμικη του δρόμου.
Το αγούρι ήταν μανύριο σαν ηιάτσα των
φαναριών, ως κδες ζυτιάνευαν τοιζγάνη,
με μωρά βιν αγυαία. Ξουδούζιμο και
ηηρό, φορούβε κηζουζάμ μάγομαρινό,
ηηβονάμ σα ήταν βίγουρα, μολαί
βτα δώδεκα.

ηίεβα Ψαραύτη

**Το χειρόγραφο του «Κωνσταντή»
της Λίτσας Ψαραύτη
(Περιεχόμενο των σελίδων 46 και
47)**

Γιάννης Ρίτσος

Πρωινό άστρο

Το Πρωινό άστρο γράφτηκε το 1955 και αποτελεί ένα ξεχείλισμα πατρικής τρυφερότητας του ποιητή Γιάννη Ρίτσου για τη νεογέννητη κόρη του Έρη. Ο ποιητής-πατέρας τραγουδά στο βρέφος την αγάπη του, περιγράφοντας την πληρότητα που έφερε στη ζωή του η γέννηση του. Το ποίημα, δομημένο σε 19 αυτοτελείς ενότητες, προβάλλει το όραμα ενός ειρηνικότερου και δικαιότερου κόσμου. Το απόσπασμα που ακολουθεί αποτελεί την πρώτη ενότητα.

Στην κόρη μου ΕΡΗ

Κοριτσάκι μου, θέλω
να σου φέρω
τα φαναράκια των κρίνων
να σου φέγγουν τον ύπνο σου.

Θέλω να σου φέρω
ένα περιβολάκι
ζωγραφισμένο με λουλουδόσκονη
πάνω στο φτερό μιας πεταλούδας
για να σεργιανάει
το γαλανό όνειρό σου.

Θέλω να σου φέρω
ένα σταυρουλάκι αυγινό φως
δυο αχτίνες σταυρωτές
απ' τους στίχους μου
να σου ξορκίζουν το κακό
να σου φωτάνε
μη μου σκοντάψεις, κοριτσάκι,
έτσι γυμνόποδο και τρυφερό
στ' αγκάθι κ' ενός ίσκιου.

Κοιμήσου.

Να μεγαλώσεις γρήγορα.

Έχεις να κάνεις πολύ δρόμο,

κοριτσάκι,

κ' έχεις δυο πεδιλάκια μόνο

από ουρανό.

Κοιμήσου.

Το πρόσωπο της μητερούλας φέγγει

πάνω απ' τους ρόδινους λοφίσκους

του ύπνου σου

εαρινό φεγγάρι

ανάμεσα από τα στάχια

της έγνοιας της

και τα τριαντάφυλλα

των τραγουδιών μου.

Κοιμήσου, κοριτσάκι.

Είναι μακρύς ο δρόμος.

Πρέπει να μεγαλώσεις.

Είναι μακρύς
μακρύς
μακρύς ο δρόμος.

Γ. Ρίτσος, *Πρωινό άστρο*, Κέδρος

Ερωτήσεις

1 Ο ποιητής-πατέρας νανουρίζει τη νεογέννητη κόρη του. Τι θέλει να της προσφέρει και γιατί;

2 Σε ποια σημεία του ποιήματος φαίνεται η έγνοια του ποιητή για το μέλλον του παιδιού του;

3 Βρείτε τα υποκοριστικά που υπάρχουν στο απόσπασμα. Ποια εντύπωση δημιουργούν; Προσπαθήστε να τα αντικαταστήσετε με την απλή λέξη, για να δείτε τη διαφορά στο ύφος του ποιήματος.

4 Συγκρίνετε το απόσπασμα με το παραδοσιακό θρακιώτικο νανούρισμα που ακολουθεί:

Έλα ύπνε μ' και πάρε το
και πάν' το στις μπαχτσέδες
και γιόμισε τον κόρφο του
λουλούδια και κοντσέδες*

Κοιμάτ' αστρί, κοιμάτ' αυγή,
κοιμάται νιο φεγγάρι,
κοιμάται το πουλάκι μου
σαν άξιο παλικάρι.

Κοιμάτ' η πούλια στο βουνό
κι η πέρδικα στα δάση,
αφήτε το πουλάκι μου τον ύπνο
να χορτάσει.

*Τα δημοτικά μας τραγούδια,
επιμέλεια Γ. Ιωάννου, Ερμής*

*κοντσέδες: τα μπουμπούκια των
λουλουδιών

Διαθεματική εργασία

Δημιουργήστε ένα ζωγραφικό κολάζ τοποθετώντας μαζί τα ετερόκλητα στοιχεία που συνυπάρχουν στις υπερρεαλιστικές εικόνες του ποιήματος (π.χ. φαναράκια των κρίνων, περιβολάκι στα φτερά πεταλούδας, πεδιλάκια από ουρανό κ.λπ.).

Αργύρης Εφταλιώτης

Αγάπης λόγια

Το ποίημα που ακολουθεί είναι το ένατο στη σειρά της ποιητικής συλλογής Αγάπης λόγια, που δημοσιεύτηκε το 1891. Τα ποιήματα της συλλογής, γεμάτα από αγάπη και πόνο, γράφτηκαν από τον Αργύρη Εφταλιώτη για τη γυναίκα του, όταν αναγκάστηκε να μείνει μόνος του, μακριά της, στη Βομβάη της Ινδίας, όπου εργάστηκε για κάποιο χρονικό διάστημα.

Μ έρες που θα 'τανε μ' εσέ
μαργαριτάρια,
χωρίς εσέ μες στου καιρού τα βάθη
πάνε,

ψυχρές και ανωφέλητες,*
σαν τα λιθάρια
που μες στη θάλασσα μικρά παιδιά
πετάνε!

Σαν προσπαθώ με υπομονή
να τες μετρήσω,
απ' τη στιγμή που μ' έσφαξε
το έχε γεια σου,
με πιάνει τρέλα και θαρρώ
πως πλιο* να ζήσω
του κάκου* ελπίζω σαν προτού*
στην αγκαλιά σου.

Και γονατίζω και ρωτώ
στην προσευχή μου
αν είναι δίκιο στες ρημιές*
να τυραννιούμαι,

*ανωφέλητες: άχρηστες, μονότονες,
πληκτικές *πλιο: πια, πλέον *του
κάκου: μάταια *σαν προτού: όπως
πρώτα *ρημιές: ερημιές, ξενιτιά

αν μια ζωή, που δεν μπορώ να πω
δική μου,
πρέπει μέσα στην άβυσσο
να τη σκορπούμε.

∞ ∞

Αλίμονο και να 'χ'* αυτή την πίκρα
μόνος,
να ξέρω πως το ταίρι μου δεν καίγει
ο πόνος.

Λ. Πολίτη, *Ποιητική Ανθολογία*
τόμ. 6, Δωδώνη

Πιερ-Ωγκύστ Ρενουάρ,
Χορεύοντας την πόλη

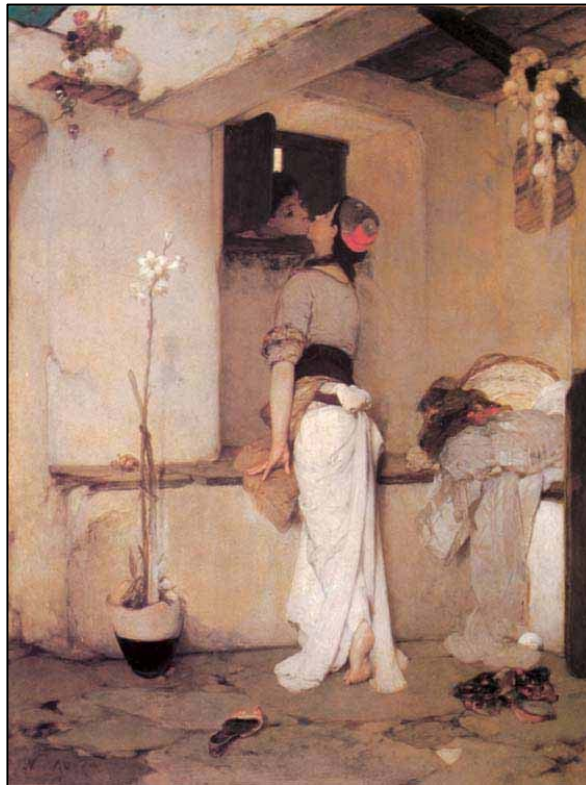
*και να 'χ': και να είχα, αν είχα

Ερωτήσεις

- 1** Μελετήστε τις στροφές του ποιήματος και περιγράψτε την ψυχολογική κατάσταση του ξενιτεμένου συζύγου που ζει μακριά από την αγαπημένη του γυναίκα.
- 2** Ποια ευχή κάνει στους δύο τελευταίους στίχους ο ποιητής; Τι είδους χαρακτήρα αποκαλύπτει;
- 3** Αποχωριστήκατε εσείς κάποια στιγμή αγαπημένα σας πρόσωπα; Τι νιώσατε και με ποιον τρόπο εκφράσατε τα συναισθήματά σας;

Διαθεματική εργασία

Αναζητήστε δημοτικά τραγούδια της «αγάπης» και του «χωρισμού» και μελετήστε με ποιους τρόπους εκφράζονται τα συναισθήματα που προκαλούνται από τη στέρση του αγαπημένου προσώπου.

Νικηφόρος Λύτρας, *Το φίλημα*

Οδυσσέας Ελύτης

Όλα τα πήρε το καλοκαίρι

Το τραγούδι περιλαμβάνεται στη συλλογή Τα ρω του έρωτα. Στον Πρόλογο του βιβλίου του ο Οδυσσέας Ελύτης έγραψε για τα τραγούδια αυτά: «Οι άγγελοι τραγουδάνε. Και οι ερωτευμένοι επίσης. Πίσω από κάθε ανάταση, από κάθε μεράκι, μια κιθάρα περιμένει έτοιμη να πάρει τα λόγια και να τα ταξιδέψει από χείλη σε χείλη. Δεν είναι λίγο αυτό. Είναι η χαρά να δίνεις χαρά στους άλλους, είναι αυτό που μας βαστάει στη ζωή. Γι' αυτό, κοντά στα ποιήματά μου, δοκίμασα να γράψω και μερικά τραγούδια».

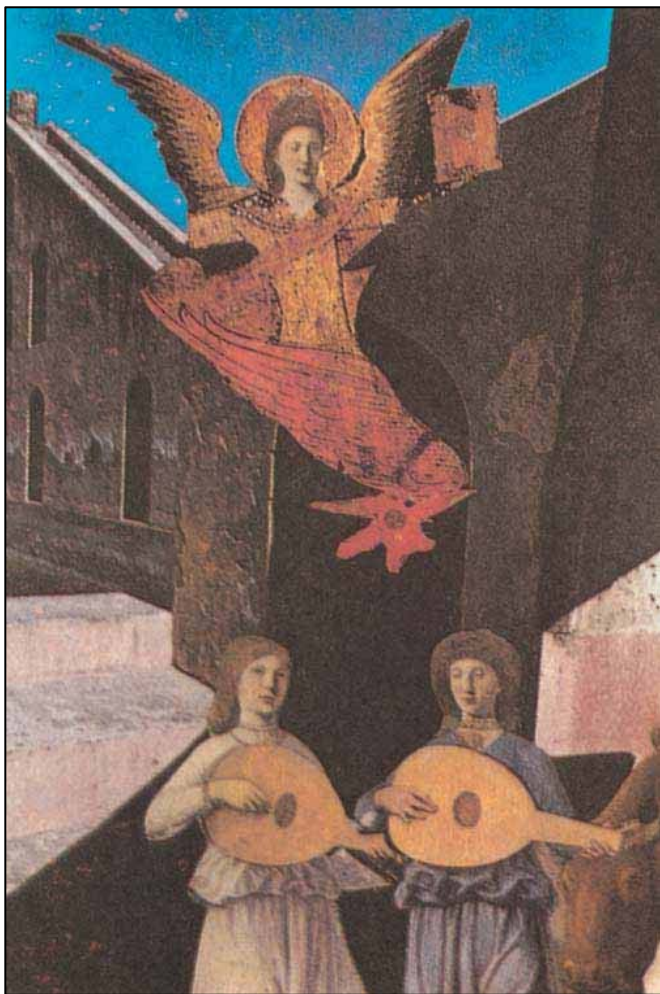
Όλα τα πήρε το καλοκαίρι
τ' άγριο μαλλί σου
στην τρικυμία
το ραντεβού μας η ώρα μία
Όλα τα πήρε το καλοκαίρι
τα μαύρα μάτια σου το μαντίλι
την εκκλησούλα με το καντήλι
Όλα τα πήρε το καλοκαίρι
κι εμάς τους δύο χέρι με χέρι

Όλα τα πήρε το καλοκαίρι
με τα μισόλογα τα σβησμένα
τα караβόπανα τα σχισμένα
Μες στις αφρόσκονες και τα φύκια
όλα τα πήρε τα πήγε πέρα
τους όρκους που έτρεμαν
στον αέρα

Όλα τα πήρε το καλοκαίρι
κι εμάς τους δύο χέρι με χέρι

Ω

Ο. Ελύτης, *Ποίηση*, Ίκαρος

**Οδυσσέας
Ελύτης,
Οι άγγελοι
τραγουδάνε**

Ερωτήσεις

- 1** Εντοπίστε τις καλοκαιρικές εικόνες που συνθέτουν το ποίημα.
- 2** Ποιο είναι το νόημα του επαναλαμβανόμενου στίχου «Όλα πήρε το καλοκαίρι»;
- 3** Μπορείτε να αποδώσετε εικαστικά μια εικόνα του ποιήματος;

Διαθεματική εργασία

Ο Οδυσσέας Ελύτης, εκτός από τα ποιήματα που έγραψε, φιλοτέχνησε και ιδιόμορφους πίνακες ζωγραφικής με την τεχνική του κολάζ («συνεικόνες» τους αποκαλεί πολύ εύστοχα ο ίδιος). Μελετήστε τη συνθετική τεχνική τους και προσπαθήστε να δημιουργήσετε κι εσείς παρόμοιους, εμπνεόμενοι από το τραγούδι «Όλα τα πήρε το καλοκαίρι».

Όσκαρ Ουάιλντ

Ο πιστός φίλος

Το επόμενο διήγημα προέρχεται από τη συλλογή Ο ευτυχισμένος πρίγκιπας και άλλες ιστορίες (1888). Εδώ παρουσιάζεται αποσπασματικά. Τα κείμενα της συλλογής αυτής απευθύνονται σε παιδιά και έχουν διδακτικό –παρααινετικό χαρακτήρα· γι' αυτό και αποδίδονται στη μορφή του παραμυθιού.

Ο μικρούλης Χανς είχε πολλούς φίλους, αλλά ο πιο πιστός του φίλος ήταν ο Χίου ο μυλωνάς. Κι αλήθεια, τόσο αφοσιωμένος ήταν ο πλούσιος μυλωνάς στο μικρούλη Χανς, που δεν περνούσε ποτέ από τον κήπο του δίχως να σκύψει

πάνω απ' τη μάντρα για να κόψει ένα μεγάλο μπουκέτο λουλούδια ή μια χούφτα αρωματικά βότανα, ή δίχως να γεμίσει τις τσέπες του με κεράσια και δαμάσκηνα, αν ήταν η εποχή τους.

«Οι αληθινοί φίλοι πρέπει να μοιράζονται τα πάντα», έλεγε ο μυλωνάς, κι ο μικρούλης Χανς κουνούσε το κεφάλι χαμογελώντας και καμάρωνε που είχε ένα φίλο με τόσο ευγενικές ιδέες.

Καμιά φορά, ωστόσο, οι γείτονες παραξενεύονταν που ο πλούσιος μυλωνάς δεν έδινε ποτέ τίποτα σε αντάλλαγμα στο μικρούλη Χανς, μόλο που φύλαγε στο μύλο του εκατό σακιά αλεύρι, και είχε έξι αγελάδες κι ένα μεγάλο κοπάδι μαλλιάρá αρνιά· αλλά ο Χανς ποτέ δε σκοτιζότανε με τέτοιες σκέψεις, και τίποτα δεν τον ευχαριστούσε

περισσότερο από το ν' ακούει όλα τα θαυμάσια πράγματα που έλεγε ο μυλωνάς για την ανιδιοτέλεια* της αληθινής φιλίας.

Κι έτσι, ο μικρούλης Χανς περνούσε τον καιρό του δουλεύοντας στον κήπο του. Την άνοιξη, το καλοκαίρι και το φθινόπωρο ήταν πολύ ευτυχισμένος, όταν όμως ερχόταν ο χειμώνας και δεν είχε καρπούς ή λουλούδια να πουλήσει, υπέφερε πολύ από το κρύο και την πείνα, και συχνά αναγκαζόταν να πηγαίνει για ύπνο έχοντας φάει μονάχα μερικά ξερά αχλάδια ή τίποτα σκληρά καρύδια. Κι ακόμα, το χειμώνα υπέφερε από μοναξιά, γιατί ο μυλωνάς ποτέ δεν ερχόταν να τον δει.

* ανιδιοτέλεια: έλλειψη προσωπικού συμφέροντος, αφιλοκέρδεια

«Δεν ωφελεί να πάω να δω το Χανς όσο κρατάει το χιόνι», έλεγε ο μυλωνάς στη γυναίκα του, «γιατί όταν οι άνθρωποι έχουν στενοχώριες, πρέπει να τους αφήνουμε ήσυχους και να μην τους ενοχλούμε μ' επισκέψεις. Αυτή τουλάχιστον είναι η δική μου άποψη για τη φιλία, και είμαι σίγουρος ότι έχω δίκιο. Θα περιμένω λοιπόν να έρθει η άνοιξη, και τότε θα πάω να τον δω, θα μου δώσει κι ένα μεγάλο πανέρι πρίμουλες* κι αυτό θα τον κάνει πολύ ευτυχισμένο».

«Πολύ τους σκέφτεσαι τους άλλους», απάντησε η μυλωνού, καθισμένη στην αναπαυτική πολυθρόνα της μπροστά στο τζάκι· «πραγμα-

*πρίμουλες: είδος λουλουδιών, γνωστών στη γλώσσα του λαού ως παναγίτσες ή δρακάκια

τικά, πολύ τους σκέφτεσαι. Είναι μεγάλη απόλαυση να σ' ακούει κανείς να μιλάς για τη φιλία. Και είμαι σίγουρη πως ούτε ο πάστορας* ο ίδιος δε θα μπορούσε να τα πει πιο όμορφα από σένα, κι ας μένει σε τρίπατο* σπίτι, κι ας φοράει χρυσό δαχτυλίδι στο μικρό του δάχτυλο».

«Δε θα μπορούσαμε όμως να καλέσουμε εδώ το μικρούλη Χανς;», είπε ο μικρότερος γιος του μυλωνά. «Αν ο καημένος ο Χανς έχει στενοχώριες, θα του δώσω το μισό απ' το χυλό μου και θα του δείξω τ' άσπρα μου κουνέλια».

«Τι κουτό παιδί που είσαι!», φώναξε ο μυλωνάς. «Πραγματικά, δεν ξέρω τι ωφελεί να σε στέλνω στο σχολείο. Δε βλέπω να μαθαίνεις

* πάστορας: προτεστάντης ιερέας

* τρίπατο: τριώροφο

και τίποτε. Μα αν ερχόταν εδώ ο Χανς κι έβλεπε τη ζεστή φωτιά μας, τα πλούσια φαγητά μας και το μεγάλο μας βαρέλι με το κόκκινο κρασί, ίσως να ζήλευε, κι η ζήλια είναι πράγμα τρομερό και πολύ κακό για όλους. Δε θα επιτρέψω να χαλάσει ο χαρακτήρας του Χανς. Είμαι ο καλύτερος του φίλος, και πάντα θα τον προσέχω και θα φροντίζω να μην μπει σε κανέναν πειρασμό. Εξάλλου, αν έρθει εδώ ο Χανς, μπορεί να μου ζητήσει να του δώσω αλεύρι με πίστωση, κι αυτό δε θα μπορούσα να το κάνω. Άλλο το αλεύρι κι άλλο η φιλία, αυτά τα πράγματα δεν πρέπει να τα μπερδεύουμε. Οι λέξεις γράφονται διαφορετικά και σημαίνουν διαφορετικά πράγματα. Είναι ολοφάνερο». [...]

Νωρίς το άλλο πρωί, ο μυλωνάς κατέβηκε να πάρει τα λεφτά για το σακί με το αλεύρι, αλλά ο μικρούλης Χανς ήταν τόσο κουρασμένος, που δεν είχε σηκωθεί απ' το κρεβάτι.

«Μα την πίστη μου», είπε ο μυλωνάς, «είσαι πολύ τεμπέλης. Και πραγματικά, αν σκεφτείς ότι θα σου χαρίσω το καροτσάκι μου, θα μπορούσες να δουλέψεις πιο σκληρά. Η τεμπελιά είναι μεγάλη αμαρτία, και δε μ' αρέσει να 'χω φίλους τεμπέληδες ή νωθρούς.* Δεν πρέπει να σ' ενοχλεί που σου μιλάω τόσο απερίφραστα.* Ούτε που θα το σκεφτόμουν βέβαια να σου τα πω αυτά, αν δεν ήμουν φίλος σου.

*νωθρούς: οκνηρούς, τεμπέληδες

*απερίφραστα: με ευθύτητα, έξω από τα δόντια

Αλλά τι νόημα έχει η φιλία, αν δεν μπορεί κανείς να πει ακριβώς αυτό που έχει στο μυαλό του; Χαριτωμένα πράγματα μπορεί να λέει ο καθένας για να ευχαριστήσει και να κολακέψει τον άλλον, αλλά ο αληθινός φίλος πάντα λέει δυσάρεστα πράγματα και δεν τον νοιάζει αν πληγώνει. Και μάλιστα, αν είναι αληθινός φίλος, το προτιμάει αυτό, γιατί ξέρει ότι τότε κάνει καλό».

«Λυπάμαι πολύ», είπε ο μικρούλης Χανς, τρίβοντας τα μάτια του και βγάζοντας τη σκούφια του, «αλλά ήμουν τόσο κουρασμένος, που σκέφτηκα να μείνω για λίγο στο κρεβάτι και ν' ακούω τα πουλιά να κελαηδάνε. Το ξέρεις ότι πάντα δουλεύω καλύτερα όταν έχω ακούσει τα πουλιά να κελαηδάνε;».

«Λοιπόν, χαίρομαι γι' αυτό», είπε ο μυλωνάς χτυπώντας το μικρούλη

Χανς στην πλάτη, «γιατί μόλις ντυθείς, θέλω να 'ρθεις στο μύλο μου για να μου φτιάξεις τη στέγη της αποθήκης μου».

Ο καημένος ο μικρούλης Χανς βιαζόταν να πάει να δουλέψει στον κήπο του, γιατί τα λουλούδια του είχαν μείνει δυο μέρες απότιστα, αλλά δεν ήθελε να πει όχι στο μυλωνά, μια και ήταν τόσο καλός φίλος του.

«Νομίζεις πως δε θα 'ταν φιλικό απ' τη μεριά μου, αν σου 'λεγα ότι είμαι απασχολημένος;», ρώτησε δειλά.

«Ε, στ' αλήθεια», απάντησε ο μυλωνάς, «δε νομίζω ότι σου ζητάω πολλά, αν σκεφτείς ότι θα σου χαρίσω το καροτσάκι μου· αν μου αρνηθείς, βέβαια, θα πάω να το κάνω μόνος μου».

«Ω, αυτό αποκλείεται», φώναξε ο μικρούλης Χανς· και πετάχτηκε

πάνω, ντύθηκε και πήγε στην αποθήκη.

Δούλεψε εκεί όλη μέρα, ως το ηλιοβασίλεμα, και το ηλιοβασίλεμα, ο μυλωνάς ήρθε να δει πώς τα πήγαινε.

«Επισκεύασες την τρύπα στη στέγη, μικρούλη Χανς;», φώναξε ο μυλωνάς με χαρούμενη φωνή.

«Τέλειωσε», απάντησε ο μικρούλης Χανς, κατεβαίνοντας απ' τη σκάλα.

«Α!», είπε ο μυλωνάς, «δεν υπάρχει πιο ευχάριστη δουλειά από αυτήν που κάνει κανείς για τους άλλους».

«Είναι το δίχως άλλο μεγάλο προνόμιο να σ' ακούει κανείς να μιλάς», απάντησε ο μικρούλης Χανς, και κάθισε κάτω σκουπίζοντας το μέτωπο του, «πολύ μεγάλο προνόμιο. Φοβάμαι όμως ότι εγώ

ποτέ δε θα 'χω τέτοιες όμορφες ιδέες σαν τις δικές σου».

«Ω, θα σου έρθουν», είπε ο μυλωνάς, «αλλά πρέπει να προσπαθήσεις περισσότερο. Αυτή τη στιγμή, ξέρεις μόνο την πρακτική πλευρά της φιλίας· κάποια μέρα θα μάθεις και τη θεωρία».

«Το πιστεύεις στ' αλήθεια;», ρώτησε ο μικρούλης Χανς.

«Δεν έχω καμιά αμφιβολία», απάντησε ο μυλωνάς, «μα τώρα που έφτιαξες τη στέγη, καλύτερα να πας στο σπίτι σου να ξεκουραστείς, γιατί αύριο θέλω να πας τα πρόβατα μου στο βουνό».

Ο καημένος ο μικρούλης Χανς φοβήθηκε να φέρει αντίρρηση, και νωρίς το άλλο πρωί, ο μυλωνάς έφερε τα πρόβατα στο σπίτι του κι ο Χανς τα πήρε και ξεκίνησε για το βουνό. Του πήρε όλη τη μέρα να

φτάσει εκεί και να γυρίσει· κι όταν γύρισε, ήταν τόσο κουρασμένος, που τον πήρε ο ύπνος στην καρέκλα του και δεν ξύπνησε παρά μονάχα όταν ξημέρωσε για τα καλά.

«Τι όμορφα που θα τα περάσω στον κήπο μου!», είπε και στρώθηκε αμέσως στη δουλειά.

Όμως ποτέ δεν κατάφερνε να φροντίσει τα λουλούδια του, γιατί ο φίλος του ο μυλωνάς ερχόταν συνέχεια και τον έστελνε σε μακρινά θελήματα ή τον έβαζε να δουλεύει στο μύλο. Το μικρούλη Χανς καμιά φορά τον έπιανε απελπισία, γιατί φοβόταν μήπως νομίσουν τα λουλούδια του πως τα 'χε ξεχάσει, αλλά παρηγοριόταν με τη σκέψη ότι ο μυλωνάς ήταν ο καλύτερος του φίλος. «Εξάλλου», έλεγε, «θα μου χαρίσει το καρτσάκι του, κι αυτό είναι πράξη γνήσιας γενναιοδωρίας».

Κι έτσι, ο μικρούλης Χανς δούλευε για το μυλωνά, κι ο μυλωνάς έλεγε ένα σωρό ωραία πράγματα για τη φιλία, που ο Χανς σημείωνε σ' ένα τετράδιο και τα ξαναδιάβαζε το βράδυ, γιατί ήταν πολύ καλός μαθητής.

Ένα βράδυ, λοιπόν, που ο μικρούλης Χανς καθόταν κοντά στο τζάκι του, άκουσε ένα δυνατό χτύπημα στην πόρτα. Η νύχτα ήταν άγρια κι ο άνεμος λυσομανούσε έξω απ' το σπίτι, τόσο τρομερά, που νόμιζε στην αρχή ότι ήταν απλώς η καταιγίδα. Ακολούθησε όμως ένα δεύτερο χτύπημα κι έπειτα ένα τρίτο, ακόμη πιο δυνατό.

«Θα 'ναι κανένας φτωχός ταξιδιώτης», μονολόγησε ο μικρούλης Χανς, κι έτρεξε στην πόρτα.

Ήταν ο μυλωνάς μ' ένα φανάρι στο ένα χέρι και μια μεγάλη μαγκούρα στο άλλο.

«Αγαπημένε μικρούλη Χανς», φώναξε ο μυλωνάς, «έπαθα μεγάλη συμφορά. Ο μικρός μου γιος έπεσε απ' τη σκάλα και χτύπησε και πάω να φέρω το γιατρό. Αλλά μένει πολύ μακριά κι έχει τέτοια κακοκαιρία, που σκέφτηκα πως θα 'ταν προτιμότερο να πας εσύ αντί

**Πολυχρόνης
Λεμπέσης,
*Το παιδί
με τα κουνέλια***

για μένα. Ξέρεις ότι θα σου δώσω το καροτσάκι μου, είναι λοιπόν δίκαιο να κάνεις κι εσύ κάτι για μένα για να μου το ανταποδώσεις».

«Φυσικά», φώναξε ο μικρούλης Χανς, «το θεωρώ μεγάλη μου τιμή που με σκέφτηκες και θα ξεκινήσω αμέσως. Πρέπει όμως να μου δανείσεις το φανάρι σου, γιατί η νύχτα είναι τόσο σκοτεινή, που φοβάμαι μην πέσω σε κανένα χαντάκι».

«Λυπάμαι πολύ», απάντησε ο μυλωνάς, «αλλά είναι το καινούριο μου φανάρι, και θα 'ταν μεγάλη απώλεια για μένα αν πάθαινε τίποτα».

«Ε, δεν πειράζει, κάνω και χωρίς αυτό», απάντησε ο μικρούλης Χανς, ξεκρέμασε το βαρύ γούνινο παλτό του και το ζεστό κόκκινο σκούφο του, έδεσε ένα κασκόλ γύρω απ' το λαιμό του και ξεκίνησε.

Τι φοβερή καταιγίδα ήταν αυτή!
Κι ήταν τόσο πηχτό το σκοτάδι,
που ο μικρούλης Χανς δεν έβλεπε
τίποτα, και φύσαγε τόσο δυνατά ο
άνεμος, που με δυσκολία στεκότανε
στα πόδια του. Ωστόσο, φάνηκε
πολύ γενναίος, και έπειτα από τρεις
ώρες δρόμο, έφτασε στο σπίτι του
γιατρού και χτύπησε την πόρτα.

«Ποιος είναι;», φώναξε ο γιατρός,
βγάζοντας το κεφάλι του απ' το πα-
ράθυρο της κρεβατοκάμαράς του.

«Ο μικρούλης Χανς, γιατρέ».

«Τι θέλεις, μικρούλη Χανς;»

«Ο γιος του μυλωνά έπεσε από
μια σκάλα και χτύπησε, κι ο
μυλωνάς θέλει να πάτε αμέσως».

«Εντάξει!», είπε ο γιατρός·
διέταξε να ετοιμάσουν το άλογό
του, τις μπότες του και το φανάρι
του, κατέβηκε και ξεκίνησε για το
σπίτι του μυλωνά, ενώ ο μικρούλης

Χανς τον ακολουθούσε σκουντουφλώντας.

Όμως η θύελλα δυνάμωνε ολοένα, η βροχή έπεφτε καταρράκτης κι ο μικρούλης Χανς δεν έβλεπε πού πήγαινε και δεν προλάβαινε το άλογο. Στο τέλος, έχασε το δρόμο του και ξεστράτισε στο ρεικότοπο* που ήταν ένα πολύ επικίνδυνο μέρος, γιατί ήταν γεμάτο βαθιές τρύπες, κι εκεί ο μικρούλης Χανς πνίγηκε. Κάτι γιδοβοσκοί βρήκαν την άλλη μέρα το πτώμα του να πλέει σ' ένα νερόλακκο και το μετέφεραν στο σπίτι του.

Όλοι πήγαν στην κηδεία του μικρούλη Χανς, γιατί τον αγαπούσανε πολύ, και πιο λυπημένος απ' όλους ήταν ο μυλωνάς.

***ρεικότοπος: τόπος γεμάτος ρείκια**

«Μια και ήμουν ο καλύτερός του φίλος», είπε ο μυλωνάς, «το σωστό είναι να έχω εγώ την πρώτη θέση». Κι έτσι, προχωρούσε πρώτος στην πομπή, τυλιγμένος μες στο μακρύ μαύρο παλτό του, και κάθε τόσο σφούγγιζε τα μάτια του μ' ένα μεγάλο μαντίλι.

«Ο θάνατος του μικρούλη Χανς είναι πραγματικά μεγάλη απώλεια για όλους», είπε ο σιδεράς, όταν τέλειωσε η κηδεία και είχαν βολευτεί στο πανδοχείο,* πίνοντας κρασί με κανέλα και τρώγοντας γλυκό.

«Μεγάλη απώλεια και για μένα», πρόσθεσε ο μυλωνάς· «ξέρετε, του είχα δώσει σχεδόν το καροτσάκι μου και τώρα δεν ξέρω τι να το κάνω. Πιάνει τόπο στο σπίτι κι είναι

*πανδοχείο: χάνι, είδος λαϊκού ξενοδοχείου

σε τόσο κακή κατάσταση, που και να το πουλήσω δε θα πιάσω φράγκο. Δεν ξαναχαρίζω τίποτε άλλη φορά. Παραείναι βαρύ το τίμημα της γενναιοδωρίας».

Ό. Γουάιλντ,
Εννέα μαγικά παραμύθια,
μτφρ. Ρένα Χατχούτ, Γράμματα

Ερωτήσεις

1 Ποια συναισθήματα σας προκαλεί ο τίτλος πριν και ύστερα από την ανάγνωση του κειμένου;

2 Σε ποια συμπεράσματα καταλήγετε σχετικά με το χαρακτήρα του πλούσιου μυλωνά; Λάβετε υπόψη τη γενικότερη συμπεριφορά του απέναντι στο μικρούλη Χανς αλλά και τα τελευταία λόγια του.

3 Πώς νομίζετε ότι θα συμπεριφερόταν στο Χανς ένας αληθινά πιστός φίλος;

4 Γράψτε σε μια παράγραφο πώς συμπεριφέρεται ένας αληθινός φίλος.

Διαθεματική εργασία

Ετοιμάστε μια εκδήλωση-αφιέρωμα στη φιλία: Αναζητήστε παραδείγματα επιστήθιων φίλων από τη μυθολογία (π.χ. Δάμων και Φιντίας), από τα ομηρικά έπη (π.χ. Αχιλλέας και Πάτροκλος) και από τη νεοελληνική λογοτεχνία (εφηβικά μυθιστορήματα μεσοπολέμου, π.χ. *Eroica* του Κ. Πολίτη). Πλαισιώστε την εκδήλωση με τραγούδια και εικαστικό υλικό που να αναφέρονται σε φιλίες και νεανικές συντροφιές.

ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΪΛΝΤ

Ο Όσκαρ Ουάιλντ ήταν ιρλανδικής καταγωγής. Γεννήθηκε στο Δουβλίνο το 1854 και πέθανε στο Παρίσι το 1900. Σπούδασε λογοτεχνία και φιλολογία στο Trinity College του Δουβλίνου και στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης και ήταν βαθύς γνώστης του αρχαιοελληνικού πολιτισμού. Γόνος πλούσιας και αριστοκρατικής οικογένειας, φυλακίστηκε ωστόσο επί δυο χρόνια για προκλητική συμπεριφορά. Έγραψε ποιήματα, παιδικά παραμυθία, μυθιστορήματα, θεατρικά έργα και κριτικές: *Ο ευτυχισμένος πρίγκιπας και άλλες ιστορίες* (1888), *Το πορτρέτο του Ντόριαν Γκρέη* (1890), *Η βεντάλια της λαίδης Γουίντερμπαρ* (1892),

Σαλώμη (1892), Η σημασία του να είναι κανείς σοβαρός ή Ο σοβαρός κύριος Ερνέστος (1894), De profundis (1897).

Μιμικά Κρανάκη

Ένα τόπι χρωματιστό

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από τη νουβέλα Το τσίρκο, η οποία περιλαμβάνεται στην ομότιτλη συλλογή πεζών κειμένων που εξέδωσε η συγγραφέας το 1950. Πρόκειται για ένα νεανικό αφήγημα στο οποίο περιγράφεται η πορεία της ζωής ενός κοριτσιού, της Μαριέττας, από τα παιδικά χρόνια ως την ωρίμανση, μέσα από συναισθηματικές και κοινωνικές εμπειρίες. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα που τοποθετείται στα χρόνια της Κατοχής, περιγράφεται η πρώτη φάση της στενής φιλίας της Μαριέττας με την Έλσα, τη συμμαθήτριά της στη σχολή χορού.

Η σχολή φύτρωνε πάντα στη ρίζα του Λυκαβηττού, ένα μανιτάρι από ανεμόμυλους. Δούλευε πια για το δίπλωμα της μαζί με την τάξη του επαγγελματικού.* Ο χορός κι ο Αλέξης* είχαν το ίδιο νόημα. Ποιο ακριβώς δεν ήξερε κι η ίδια. Ήταν υπόθεση ήχων. Και κάποιου ιδιαίτερου φωτισμού. Έπειτα, έπρεπε να «εργαστεί», καθώς λένε. Όπως είναι γνωστό, μερικοί άνθρωποι εργάζονται κι άλλοι δουλεύουν. Φορούσε παπούτσια με σκοινιά κι εμπριμέ από ξύλο. Η mademoiselle* πάσχιζε να κάνει πίδα τη σούπα του μπακά-

*τάξη του επαγγελματικού: το τμήμα της σχολής για επαγγελματίες χορευτές *Αλέξης: ο φίλος της ηρωίδας *mademoiselle: η Μαριέττα μεγαλώνει με τον παππού της και τη mademoiselle

λη και κεφτέδες τα ροβίθια. Βέβαια, πολλά ζωγραφιστά ρολόγια στους τοίχους έδειχναν δώδεκα παρά τέταρτο. Μα ένα τέταρτο είναι μακρύ. Πόσο θα κρατούσαν ακόμα τα δαχτυλίδια της μητέρας της;

Τον τελευταίο καιρό είχε έρθει μια καινούρια στο επαγγελματικό. Περίεργο φρούτο. Ένα βλέμμα κυνηγημένου αγριμιού. Κι απότομες, σπασμωδικές κινήσεις, σαν ξεφωνητά. Πολύ νέα.

- Έλσα, φώναξε η θεία Κούλα καθώς χοροπηδούσαν τα κορίτσια ένα γύρο μέσα στην αίθουσα, μη σκέφτεσαι τόσο πολύ. Άφησε το σώμα σου να μιλήσει, άφησε τον εαυτό σου ελεύθερο, μαλακωμένο, μη σφίγγεσαι. Δίνεις, παιδί μου, την εντύπωση ότι δεν ξεκουράζεσαι ούτε στην ανάπαυση. Εμπρός, μερικούς παλμούς ακόμα.

Και το αγρίμι ξεμαλλιασμένο αγωνιζόταν ευσυνείδητα να ηρεμήσει.

Εκείνη τη χρονιά το Πάσχα είχε πέσει αργά. Οι γιορτές στ' αδειανό σπίτι είχαν το πρόσωπο της τρέλας.* Η ιδιαίτερη σιωπή του δρόμου, ένωθες πίσω απ' τις γρίλιες τους ανθρώπους παραφαγωμένους και καλοπροαίρετους κι οι κάμαρες μεγάλωναν, μεγάλωναν. Η Μεγάλη Παρασκευή έφτασε ασφυχτική όπως πάντα, γεμάτη καμπάνες βιολέτες και παιδικούς επιτάφιους με τη μαμά και το πρώτο παγωτό της χρονιάς στην πλατεία Συντάγματος. Μέρα καμωμένη από λιβάνι. Ο Αλέξης είχε δουλειά. Ο σοβαρός

*«οι γιορτές... είχαν το πρόσωπο της τρέλας»: η μητέρα της Μαριέττας είχε πεθάνει ψυχασθενής

κόσμος των ανδρών. Ευτυχώς η
θεία Κούλα ήταν σκυλί. Το επαγγελ-
ματικό δεν είχε διακοπές. Η Μαριέτ-
τα ξεχάστηκε λίγες ώρες μέσα στο
ξάναμμα της δουλειάς, μα στην πόρ-
τα ξαναβρήκε το σταχτί πρόσωπο
της ημέρας. Δε γινόταν να γυρίσει
σπίτι της. Δε γινόταν. Κίνησε ν' ανέ-
βει στον Αϊ-Γιώργη το Λυκαβηττό.
- Για πού Μαριέττα;
Γύρισε κι είδε πίσω της την Έλσα.
- Μμμ... Έλεγα ν' ανέβω στον Αϊ-
Γιώργη για τον επιτάφιο.

**Ντεγκά,
Πρόβα
μπαλέτου**

- Μπα! Τι σύμπτωση. Κι εγώ έχω δώσει ραντεβού εκεί πάνου με τον μπαμπά και τον Νίκο. Σε πειράζει ν' ανεβούμε μαζί;

- Μα τι λες! Κάθε άλλο.

Ήταν αλήθεια. Σ' αυτές τις στιγμές ο τελευταίος σκούληκας της γης που θα κατάφερνε να γεμίσει την ώρα ήταν πολύτιμος.

- Δύσκολη μέρα, ε; Σε πειράζουν και εσένα οι γιορτές;

Γύρισε και κοίταξε την Έλσα σαστισμένη. Είχε μαζέψει όλο της το κουράγιο η καημένη για να πει μια φράση επίσημη και αποφασιστική, μα τώρα που ένιωθε το βλέμμα της Μαριέττας στο μάγουλο της έγινε κατακόκκινη.

- Ξέρεις... εξακολούθησε... πολλές φορές στη σχολή ήθελα να σου μιλήσω... μα... καταλαβαίνεις... ήταν δύσκολο.

Οι λέξεις βγαίνουν με δυσκολία κι είχε γουρλώσει τα μάτια της απ' το κόμπιασμα.

- Δεν ξέρω... ντρεπόμουνά... στο βάθος είσαι πολύ κλειστός άνθρωπος... Έχω ακούσει τόσα πολλά... Ξέρω γιατί φοράς μαύρα... και όλα τ' άλλα... Τα κουτσομπολιά βλέπεις. Ήθελα να σου πω να... μιλάμε πότε πότε... αν θέλεις...

- Μα... μα βέβαια. Γιατί όχι; Είναι να ρωτάς; Φοβάμαι, όμως, Έλσα μου, πως δεν είμαι στο ύψος της υπόθεσης.

Τα βήματά τους έγιναν πιο αληθινά και τα λόγια χάσαν κάθε σημασία. Κάτω, ως τη θάλασσα, βούιζε η πολιτεία. Η μαυρίλα της συσκότισης. Πού και πού ένα φως. Να 'ταν η Έλσα κάποιο απ' αυτά τα φώτα;

- Μα δε χρειάζεται να κάνεις τίποτα. Δεν καταλαβαίνω τι εννοείς. Ήθελα μονάχα να ξέρεις πως... πως... είμαι φίλη σου... Μπορείς να μου πεις οτιδήποτε. Όσο αστείο κι αν σου φαίνεται... Το ξέρω πως δεν είναι σπουδαίο αυτό που μπορώ να σου δώσω... Είμαι κι εγώ ετερόφυτη κι έχω ανάγκη από 'να είδος τρόμπας* πλάι μου για να στέκουμαι στα πόδια μου. Μα είναι περίεργο. Όταν μπορώ να βοηθήσω έναν άλλον, αισθάνομαι δυνατή.

Τώρα πια είχε ολότελα ξεθαρρέψει. Τόσο τρυφερά τα λιγνά παιδικά πόδια. Ένα τζιτζίκι που βγήκε το μεσημέρι ξεχειλίζοντας απ' αγάπη και κουνούσε τις αντένες του παράφορα.

*τρόμπας: αντλίας

- Θα 'θελα να σου πω ευχαριστώ...
μα κάπως διαφορετικά...
καταλαβαίνεις... κάτι που να μην
είναι λόγια...

Καινούριο το βράδυ και το
πρόσωπο της Έλσας, πρώτη φορά
πρόσεξε πόσο έντονα ήταν τα ρου-
θούνια της κι η γραμμή των χειλιών.
Καινούριος κι ο κ. Κεσίσογλου.

- Ο πατέρας μου, η δεσποινίς
Καραλή... ξέρεις μπαμπά... σου 'χω
μιλήσει. Μαριέττα, να κι ο αδερφός
μου.

Η κοιλίτσα του Κεσίσογλου ήταν
γεμάτη απ' τις μεταξωτές κάλτσες
που φαμπρικάριζε.* Ο Νίκος ήταν
ένας έφηβος γεμάτος σπυριά.
Μάντευες πως κάτω απ' το πρώτο

*φαμπρικάριζε: κατασκεύαζε στο
εργοστάσιο (φάμπρικα =
εργοστάσιο)

μακρύ παντελόκι οι τρίχες των ποδιών του μεγάλωναν αηδιαστικά. Ωστόσο οι τρεις τους είχαν μια ενότητα που θα μπορούσες να την πεις οικογένεια. Η κυρία Κεσίσογλου θα 'χε βάψει κόκκινα αυγά, θα 'χε φτιάξει τσουρέκια, α, μπορεί και κουλουράκια με γλυκάνισο, όπως τα 'φτιαχνε η μαμά.

Όταν χωρίστηκαν – «και του χρόνου ελεύθεροι» – ο κ. Κεσίσογλου είπε:

- Αν δεν έχετε τίποτα καλύτερο να κάνετε, θέλετε να φάτε μαζί μας την Κυριακή του Πάσχα, δεσποινίς Καραλή;

Κουλουράκια με γλυκάνισο. Ο Αλέξης. Θέλεις;, ρωτούσαν τα μάτια της Έλσας.

- Μα φοβάμαι πως θα σας ανησυχήσω. Ίσως να θέλετε να 'στε μεταξύ σας... ξέρω κι εγώ...

- Τι είναι αυτά που λέτε. Λοιπόν σύμφωνοι, σας περιμένουμε. Ελάτε ό,τι ώρα θέλετε.

Κουλουράκια με γλυκάνισο.

Η Έλσα έγινε παράλληλη, κατά κάποιο τρόπο, με τον Αλέξη. Η κουβέντα, η λεπτομέρεια μαζί της αποχτούσε σημασία. Θυμάσαι έχεις προσέξει και κείνα τα έκπληχτα «ναι», η κατάφαση της κάθε στιγμής. Έπειτα, πρώτη φορά η Μαριέττα μπόρεσε να κλάψει μπροστά σ' άλλον άνθρωπο. Απλά κι ήσυχα. Τα μάτια της ήταν χρόνια στεγνά. Τα βράχια του Φιλοπάππου εκείνο το βράδυ ήταν σκληρά κι η Αθήνα κάτω φυλλωσιές φυλλωσιές, σύννεφο. Η Έλσα είχε σαστίσει. Η δυστυχία που διάβασε μια στιγμή, μια μονάχα, στα μάτια της Μαριέττας ήταν ένα δώρο πάρα πολύ βαρύ. Σφίξανε τα χέρια κι όταν γύρισαν στην πόλη

το βράδυ εκείνο της φιλίας ήταν φωτιές αναμμένες στους δρόμους. Τ' Αγιαννιού του Ρηγανά. Οι μάρμαδες καίγονταν στα σοκάκια κι η γειτονιά είχε μαζευτεί ένα γύρο και πηδούσανε από πάνω. Ανθρώπινη ζεστασιά των βραδινών δρόμων, ιδρωμένες φούχτες και καλντερίμια όλο ρόζους. Πήδησαν μια δυο τρεις ποιος ξέρει πόσες φορές πάνω απ' τη φωτιά. Εδώ παρακάτω παρακάτω. Άλλη μια φορά. Κι άλλη. Κι άλλη. Τώρα που είναι μεγάλη η φλόγα. Χοπ! και βγαίνουν απ' την άλλη μεριά. Γέλια, γέλια. Το βράδυ ήρθε κι ακούμπησε στην άκρη της παλάμης τους, ένα τόπι χρωματιστό να το πετάξεις ψηλά. Η φιλία δεν είναι μονάχα των αγοριών. Δρόμοι πάλι δρόμοι ώρες αχόρταγες θα μπορούσαν να περπατάνε κουβεντιάζοντας.

- Ξέρεις, έλεγε η Έλσα, εγώ έρχομαι στο επαγγελματικό κυρίως για λόγους... πώς να στο πω...

ψυχοθεραπευτικούς. Είναι ένας τρόπος για να λύνουμαι κομμάτι, να μαλακώνω. Ειδεμή, ξέρω πως δεν μπορώ να γίνω χορεύτρια. Δεν έχω πολλή υγεία... Εσύ τι σκέφτεσαι να κάνεις μετά το επαγγελματικό;

- Μα... θα χορέψω... φαντάζομαι. Θα προσπαθήσω να σπρώξω το πράγμα όσο παίρνει κι ακόμα περισσότερο. Δεν ξέρω διόλου ως πού μπορώ να φτάσω, μα αυτό δεν έχει σημασία, δεν είν' έτσι;

- Ω! Φυσικά.

- Θα 'θελα πολύ να πάω έξω, όταν τελειώσει ο πόλεμος. Να δούμε.

Από ώρα μασούλιζε μια ερώτηση στο στόμα της. Κάποτε τ' αποφάσισε.

- Δε μου λες, Μαριέττα... αν θες φυσικά, θα μου απαντήσεις... τι είναι ακριβώς για σένα ο Αλέξης;

Να το. Πρώτη φορά. Όμως τούτο έσκαβε βαθύτερα τη φιλία τους.

- Είναι πολύ απλό και πολύ δύσκολο να σου εξηγήσω. Θε μου! Να 'ξερες πόσο δε μ' αρέσει να εξηγάω. Μου φαίνεται σαν να με γδέρνουν. Τέλος πάντων. Για να σου μιλήσω απλά, τον αγαπώ. Περ' απ' αυτό είναι πολλά πράγματα που δεν είναι κοινά. Μα ένας άντρας δεν είναι θεός. Είναι το χώμα που με σηκώνει. Θα 'θελα να κάναμε πολλά παιδιά και να πεθάνουμε την ίδια στιγμή, χέρι με χέρι. Δεν ξέρω αν καταλαβαίνεις...

- Ναι... βέβαια... Δηλαδή για σένα είναι λυμένα τα προβλήματα.

Το 'πε μ' έναν ελαφρότατο τόνο μομφής που 'κανε τη Μαριέττα άθελά της να γελάσει.

- Μα δεν το βρίσκω διόλου απαραίτητο να υπάρχουν προβλήματα για να τρωγόμαστε με δαύτα.

Είχαν φτάσει πια στους μεγάλους δρόμους. Φλούδες από σύννεφο, η μυρουδιά της σκόνης πιο έντονη κι η κουρασμένη άσφαλτος.

- Δε μου λες. Ο μπαμπάς μου 'δωσε σήμερα το μισθό μου. Θέλεις να πάμε στου Άνταμς να πιούμε ένα Σάμος;

Μισθός ήταν το χαρτζιλίκι της.

- Ακούς, λέει!

Με την Έλσα δεν είχε εγωισμό. Την άφησε να πληρώνει δίχως στενοχώρια. Τα δικά της παπούτσια

*Σάμος: ηδύποτο της εποχής

ήταν μπαλωμένα και τα βάζα του σπιτιού είχαν εξανεμιστεί. Η φιλία δεν είναι μονάχα των αγοριών.

Μ. Κρανάκη, «Τσίρκο»,
Η μεταπολεμική πεζογραφία,
τόμ. 5, Σοκόλης

Ερωτήσεις

- 1** Ποια είναι η διάθεση της Μαριέττας το απόγευμα της Μεγάλης Παρασκευής; Βρείτε τα σχετικά χωρία στο κείμενο.
- 2** Η ψυχολογία της ηρωίδας αλλάζει μετά τη συνάντηση της με την Έλσα. Πώς εκφράζεται αυτή η αλλαγή μέσα στην αφήγηση;
- 3** Χαρακτηρίστε την Έλσα από τα λόγια και τις ενέργειές της.

4 Σε ποια σημεία του αποσπάσματος φαίνεται η άποψη της Μαριέττας για τα αγόρια;

Διαθεματική εργασία

Οργανώστε μια μικρή έρευνα γύρω από το σημαντικό ρόλο που παίζει η στήριξη των φίλων στη ζωή των ανθρώπων, ιδιαίτερα σε δύσκολες περιστάσεις. Μπορείτε να στηριχτείτε σε προσωπικά βιώματά σας, σε εμπειρίες γνωστών σας ή ακόμα και στις γνώσεις σας από την Ιστορία.

Η ΒΙΟΠΑΛΗ • ΤΟ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

**Ζωρζ Σερά,
*Ο εργάτης που σπάζει πέτρες***

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΓΡΑΦΗ ανέδειξε πολλές φορές παραδείγματα ανθρώπων που, παρά τις δυσκολίες και τα προβλήματα τα οποία αντιμετώπισαν, δεν έπαψαν να παλεύουν και να διεκδικούν τα δικαιώματά τους στη ζωή. Μικροί βιοπαλαιστές αποτέλεσαν πολλές φορές κεντρικούς ήρωες των λογοτεχνικών κειμένων. Τέτοια παραδείγματα αγωνιστικού πνεύματος και σκληρής βιοπάλης θα συναντήσετε στα κείμενα που περιλαμβάνονται σ' αυτή την ενότητα. Προέρχονται από την προφορική λαϊκή παράδοση, από την παλαιά και νεότερη παραγωγή Ελλήνων και ξένων συγγραφέων και από τη σύγχρονη παιδική λογοτεχνία.

Λαϊκό παραμύθι

Ο φτωχός και τα γρόσια

Το σύντομο διδακτικό παραμύθι που ακολουθεί προέρχεται από την περιοχή της Νάξου και πρωτοδημοσιεύτηκε το 1874. Η ιστορία που είναι γνωστή και στους μύθους του Γάλλου συγγραφέα Λαφονταίν, είχε μεγάλη διάδοση στον ελληνικό χώρο και έδωσε την έμπνευση στο θεατρικό συγγραφέα Δημήτρη Κόκκο να γράψει το κωμειδύλλιο Η λύρα του Γερονικόλα (1891), που παίχτηκε σε αθηναϊκά θέατρα στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα.

Ήταν ένας φτωχός με πολλά παιδιά και δούλευαν με τη γυναίκα του όλη μέρα. Κάθε βράδυ που ήταν κουρασμένοι, ήθελαν να φάνε το ψωμάκι τους ήσυχα κι αγαπημένα, κι έπειτα να πιάσει ο πατέρας τη λύρα του να χορεύουν τα παιδιά και να περνούν ζωή αγγελική.

Δίπλα κάθονταν ένας πλούσιος, και σαν άκουε κάθε βράδυ τα γέλια και τις χαρές του φτωχού, παραξενεύονταν: «πώς εγώ μαθές* να μην είμαι ευχαριστημένος κι αναπαμένος σαν αυτόν, όλη μέρα αξίνη* και το βράδυ γλέντι». Λέει: «να του δώσω θέλω γρόσια,* να δω τι θα κάνει».

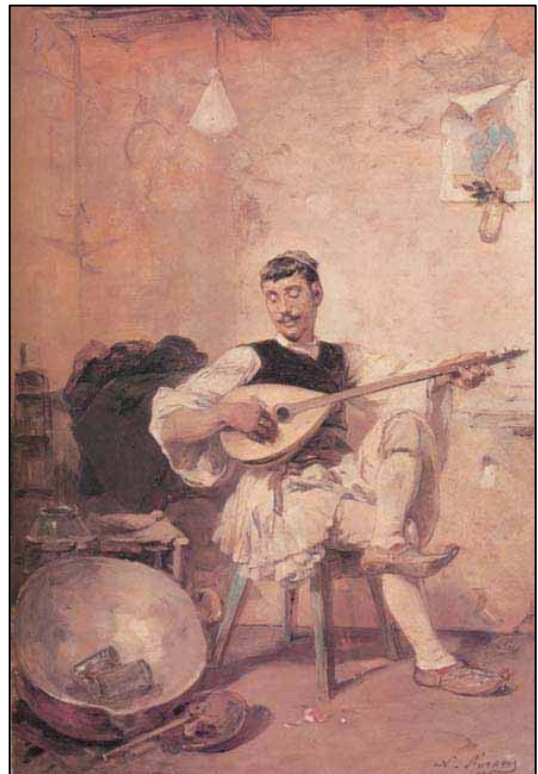
*μαθές: βέβαια, πράγματι *αξίνη: τσάπα, εργαλείο για σκάψιμο

*γρόσια: χρήματα

Πάει βρίσκει το φτωχό, του λέει:
- Επειδή σε ξέρω τίμιο άνθρωπο,
να, σου δίνω χίλια γρόσια ν'
ανοίξειςπραμάτεια,* ό,τι θες, κι αν
πλουτίσεις, μου τα δίνεις, ειδεμή
σου τα χαρίζω.

Όλη μέρα πια ο φτωχός, εσυλλο-
γιόνταν τι να κάνει τόσα γρόσια. Τα
φέρνει από δω, τα φέρνει από κει:
«ν' ανοίξωπραματευτάδικο; να τα
βάλω στον τόκο; να πάρω αμπελο-
χώραφα;».

Νικηφόρος Λύτρας,
Ο γαλατάς

*πραμάτεια: εμπορικό κατάστημα

Έρχεται το βράδυ, ούτε λύρα να πιάσει, μιλιά τσιχ* δεν έκαναν τα παιδιά του. Να γελάσουν, τα μάλωνε· όλη νύχτα δεν έκλεισε μάτι απ' τη συλλογή.* Την άλλη μέρα ούτε σε μεροκάματα να πάει, ούτε πουθενά έξω από τη συλλογή. Τον ερωτά η γυναίκα του τι έχει; να τον κάνει να γελάσει· αυτός την εμάλωσε, να τον αφήσει ήσυχο

Ο πλούσιος, περνά μια βραδιά, περνά άλλη, περνούν τρεις, ούτε λύρα πια άκουε ούτε γέλια, ούτε χορό των παιδιών.

Το πρωί βλέπει το φτωχό κι έρχεται:

- Να, χριστιανέ, τα γρόσια σου, κι ούτε αυτά θέλω ούτε τη σκοτούρα τους.

*τσιχ: κιχ *συλλογή: σκέψη, προβληματισμός, έγνοια

Από τότε, πάλι χαρούμενος στο σπίτι του, ο φτωχός έπαιζε τη λύρα, χόρευαν τα παιδιά του, σαν και πρώτα, και το άλλο πρωί στη δουλειά.

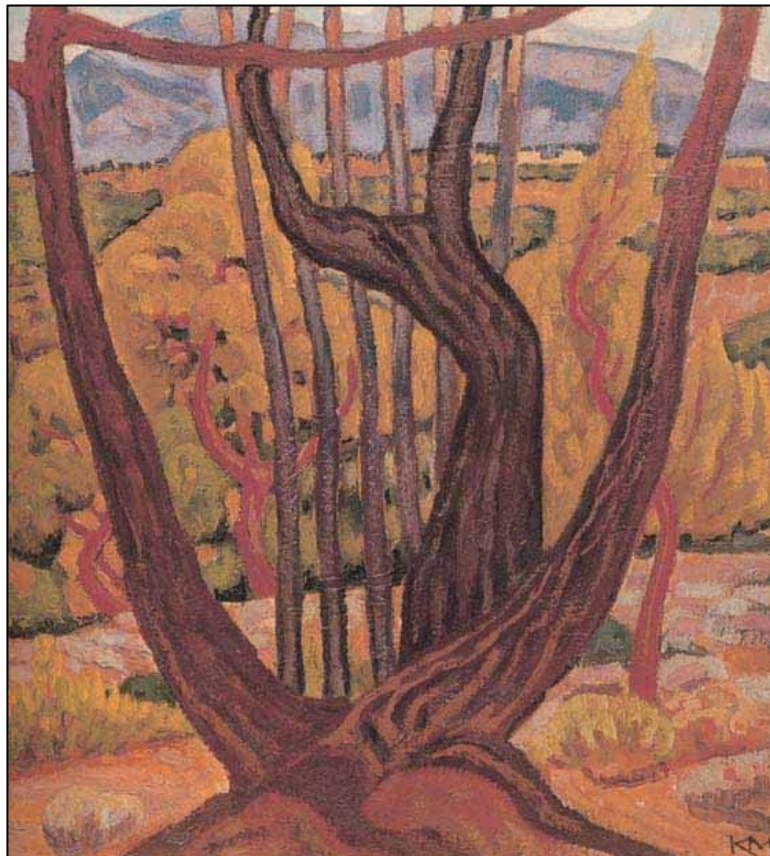
Ελληνικά παραμύθια, εκλογή Γ.Α. Μέγας, Βιβλιοπωλείον της Εστίας

Ερωτήσεις

- 1** Γιατί ο φτωχός του παραμυθιού είναι ευτυχισμένος όσο δεν έχει χρήματα και γιατί γίνεται δυστυχής όταν του τα χαρίζουν;
- 2** Πώς άλλαξε η ψυχολογία του ήρωα όταν του έδωσε τα γρόσια ο πλούσιος;
- 3** Δώστε με μια φράση το μήνυμα που βγαίνει από την ιστορία.

Διαθεματική εργασία

Αναζητήστε παραμύθια στα οποία θριαμβεύει ο φτωχός απέναντι στον πλούσιο και παρουσιάστε τα στην τάξη.

Κωνσταντίνος Μαλέας, *Λύρα*

Τέλλος Άγρας και Νικηφόρος Βρεττάκος

Ο Τέλλος Άγρας και ο Νικηφόρος Βρεττάκος στα δύο ποιήματά τους εμπνέονται από το ίδιο κοινωνικά ευαίσθητο θέμα του εργαζόμενου μικρού παιδιού, του μικρού βιοπαλαιστή. «Το ξανθό παιδί» προέρχεται από τη συλλογή του Τ. Άγρα Καθημερινές (1939) και «Το παιδί με τα σπέρτα» του Ν. Βρεττάκου από το Β΄ τόμο των Ποιημάτων του.

Τέλλος Άγρας

Το ξανθό παιδί

— ανθό παιδί, γλυκά χλωμό,
— μάτσο τα γιασεμιά πουλούσες,

μάτια, σα στόματα: δυο γέλια
και δυο καλέσματα χαδιού...

Κι όσο έστεκα να σε θωρώ,
πήρε η ψυχή να συνεδέσει*
τα όσα είχε αφήσει κι είχαν πέσει,
σωρό, σπασμένα από καιρό

*Η ελληνική ποίηση, επιμέλεια
Κώστας Στεργιόπουλος, τόμ. 3,
Σοκόλης*

**Μπαρτολόμπε
Εστεμπάν Μουρίλο
Χωριατόπαιδο
στο μπαλκόνι**

***να συνεδέσει: να συγκεντρώσει, να
συνδέσει**

**«Ας μπορούσεν ανάβοντας
το παιδί μου ένα σπέρτο
να φωτίσει τον κόσμο».**

**Ν. Βρεττάκος, *Ποιήματα 1929-1970*,
τόμ. 2, Διογένης**

**Κωνσταντίνος
Πανόριος,
*Χωριατοπούλα
με πανέρι***

Ερωτήσεις

1 Βρείτε τις λέξεις ή τις φράσεις που δηλώνουν τις δύσκολες συνθήκες ζωής των δύο παιδιών.

2 Στο πρώτο ποίημα προβάλλεται η παιδική αθωότητα και στο δεύτερο η παιδική ωριμότητα.

Επιβεβαιώνονται μέσα στα ποιήματα αυτές οι παρατηρήσεις;

3 Ποια είναι τα συναισθήματα της μητέρας στο ποίημα «Το παιδί με τα σπέρτα» και ποια του αφηγητή στο «Ξανθό παιδί»;

4 Το πρώτο ποίημα έχει παραδοσιακή μορφή και το δεύτερο νεωτερική. Σε ποια στοιχεία εστιάζεται η διαφορά τους;

Διαθεματική εργασία

Βρείτε κείμενα, λογοτεχνικά ή δημοσιογραφικά, για παιδιά που εργάζονται στις μέρες μας κάτω από άθλιες συνθήκες (παιδιά των φαναριών, παιδιά του τρίτου κόσμου κ.ά.). Συζητήστε μέσα στην τάξη για το κοινωνικό αυτό πρόβλημα και τις προεκτάσεις του, καθώς και για τους τρόπους αντιμετώπισης του στις σύγχρονες κοινωνίες.

Άντον Τσέχωφ

Ο Βάνκας

Στο διήγημα που ακολουθεί ο μεγάλος Ρώσος συγγραφέας Άντον Τσέχωφ προβάλλει με ρεαλισμό και ευαισθησία το θέμα της παιδικής βιοπάλης. Ο Βάνκας είναι ένα εννιάχρονο, ορφανό παιδί που οι συνθήκες της ζωής το αναγκάζουν να στερηθεί το πιο αγαπημένο του πρόσωπο, τον παππού του, και να βιώσει μακριά του τη σκληρότητα των ανθρώπων. Τραγικό και χιουμοριστικό στοιχείο συμπλέκονται στο διήγημα μέσα από την αθώα ματιά του μικρού αφηγητή-ήρωα.

Ο Βάνκας Ζούκοφ, ένα παιδάκι εννιά χρονών, δουλεύει εδώ και τρεις μήνες κάλφας στο τσαγκαράδικο του Αλιάχιν. Τη νύχτα της παραμονής των Χριστουγέννων δεν πλάγιασε. Περίμενε να φύγει το αφεντικό με τους μαστόρους για τον όρθρο. Και μόλις απόμεινε μονάχος στο μαγαζί, πήρε από το ντουλάπι του αφεντικού το καλαμάρι με το μελάνι, έναν κοντυλοφόρο με σκουριασμένη πένα, άπλωσε το χαρτί στο παλιοτράπεζο με τα εργαλεία και ετοιμάστηκε να γράψει. Προτού ζωγραφίσει το πρώτο γράμμα, γύρισε πολλές φορές το κεφαλάκι του κατά την πόρτα και το παραθύρι, ρίχνοντας κλεφτές, φοβισμένες ματιές, λοξοκοίταξε το μαυρισμένο εικόνισμα που ήταν σφηνωμένο ανάμεσα στα ράφια με τα καλαπόδια και αναστέναξε

προσπαθώντας να λευτερώσει το λαιμό του από έναν κόμπο που τον έπνιγε. Ύστερα γονάτισε μπροστά στον τσαγκαράδικο πάγκο και άρχισε να γράφει:

Πολυαγαπημένε μου παππού Κωσταντή Μακάριτς. Σου γράφω γράμμα. Σου εύχομαι καλά Χριστούγεννα και ο Θεός να σου δίνει όλα τα καλά. Δεν έχω πια ούτε πατέρα ούτε μάνα, μονάχα εσύ μου απόμεινες.

Ο Βάνκας κοίταξε κατά το σκοτεινό παραθύρι και κει πάνω στο σκοτεινό τελάρο που τρεμούλιαζε το φως του κεριού ζωντάνεψε τη μορφή του παππού του, του Κωσταντή Μακάριτς, νυχτοφύλακα στο σπίτι του κυρίου και της κυρίας Ζιβάρεφ. Ήταν ένα γεροντάκι κοντό και ξερακιανό, μα πολύ σβέλτο και ζωηρό κάπου εξη-

νταπέντε χρονών. Η όψη του ήταν πάντοτε γελαστή και τα μάτια του μπιρμπιλίζαν. Την ημέρα κοιμόταν στην κουζίνα ή έπιανε κουβεντολόι με τις μαγείρισσες και τη νύχτα τυλιγμένος σε μια φαρδιά προβατόγωνα έφερνε γυροβολιά το χτήμα χτυπώντας τη ροκάνα* του.

Τον ακολουθούσαν τα σκυλιά του, η γριά Καστάνκα και ο Χέλης, έτσι τον έλεγαν, γιατί είχε μαύρη τρίχα και το κορμί του ήταν μακρουλό. Αυτός ο Χέλης ήταν ένα πολύ υπάκουο και παιγνιδιάρικο σκυλί. Γλυκοκοιτούσε όλο τον κόσμο, ξένους και δικούς, μα μπέσα δεν είχε. Κάτω απ' αυτά τα παγνιδιάρικα βλέμματα και την ταπεινοφροσύνη

*ροκάνα: είδος ξύλινου κρόταλου που παράγει έναν ξερό και δυνατό ήχο

έκρυβε μια φαρμακερή κακία
Ιησουίτη! Ήταν μοναδικός να ζυγώ-
νει κρυφά και να κόβει δαγκωνιά
στο πόδι του διαβάτη, να τρυπώνει
στο κελάρι ή να αρπάζει από το
λαιμό την κότα του χωριάτη.
Πολλές φορές του είχαν λιώσει με
τις μπαστουνιές τα πισινά του
πόδια. Δυο φορές τον κρέμασαν
στο δέντρο, κάθε βδομάδα τον
σάπιζαν στο ξύλο και τον πετούσαν
ψόφιο στο χαντάκι. Και όμως
πάντα ζωντάνευε! Εφτάψυχος!

Αυτήν τη στιγμή, χωρίς άλλο, ο
παππούς θα στέκεται μπροστά
στην αυλόπορτα. Θα μισοκλείνει τα
μάτια και θα αγναντεύει τα βαθυ-
κόκκινα παράθυρα της εκκλησιάς
του χωριού. Χτυπάει τα ποδήματά
του στο κατώφλι να ζεσταθεί και
φιλοκουβεντιάζει με τις δούλες. Η
ροκάνα κρέμεται στο ζουνάρι του.

Τρίβει τα χέρια, κουλουριάζεται από το κρύο και με ένα γεροντικό γέλιο πειράζει τότε την καμαριέρα και τότε τη μαγείρισσα.

- Θα πάρετε λίγη πρέζα;, λέει στις γυναίκες και προσφέρει την ταμπακέρα του.

Οι γυναίκες παίρνουν ταμπάκο και φταρνίζονται και ο παππούς καταυχαριστιέται και ξεκαρδίζεται στα γέλια ευτυχισμένος. Δίνει και στα σκυλιά του πρέζα. Η Καστάνκα φταρνίζεται, στραβομουτσουιάζει και τρυπώνει σε μια γωνιά παραπονεμένη. Ο Χέλης, σεβαστικός πάντοτε, δε φταρνίζεται, κουνάει μονάχα την ουρά του...

Και ο καιρός είναι θαυμάσιος. Ησυχία, όλα διάφανα και δροσερά. Η νύχτα είναι σκοτεινή, και όμως ξεχωρίζεις όλο το χωριό με τις άσπρες του στέγες και τον καπνό

που ανεβαίνει από τις καμινάδες, τα δέντρα ασημωμένα από την πάχνη, τις στοίβες του χιονιού. Ο ουρανός είναι σπαρμένος με αστέρια που λαμπυρίζουν χαρούμενα και ο γαλαξίας αστράφτει, έτσι που νομίζεις πως τον σφουγγάρισαν και τον έτριψαν με χιόνι για τις γιορτές...

Ο Βάνκας αναστέναξε, βούτηξε την πένα στο καλαμάρι και εξακολούθησε το γράμμα του:

Σου γράφω τα βάσανα μου, παππού. Χθες το αφεντικό με άρπαξε από τα μαλλιά, με τράβηξε στην αυλή και με ρήμαξε στο ξύλο γιατί εκεί που κουνούσα το μωρό με πήρε ο ύπνος. Την άλλη βδομάδα πάλι η κυρά μου είπε να καθαρίσω μια ρέγγα και 'γω άρχισα από την ουρά. Και τότε μου άρπαξε τη ρέγγα και την έτριβε στα μούτρα μου. Και οι

**καρφάδες του μαγαζιού όλοι με
βασανίζουν. Με στέλνουν στην
ταβέρνα να πάρω βότκα και με
βάνουν να κλέβω το τουρσί του
αφεντικού και κείνος με κοπανάει
με ό,τι κρατάει στα χέρια του. Όσο
για φαΐ, άσ' τα! Το πρωί ξεροκόμμα-
το, το μεσημέρι κουρκούτι, το βράδυ
πάλι ξεροκόμματο. Ούτε τσάι, ούτε
λαχανόσουπα, όλα τα περιδρομιά-
ζουν τα αφεντικά.**

**Με βάζουν και κοιμάμαι μπροστά
στην πόρτα και όταν κλαίει το
μωρό, εγώ δεν κλείνω μάτι, γιατί
πρέπει να κουνάω την κούνια.
Αγαπημένε μου παππού, για όνομα
του Θεού, κάνε μου μια χάρη: πάρε
με από δω, πάρε με στο σπίτι, στο
χωριό, δεν αντέχω άλλο... Τα πόδια
θα σου φιλήσω, όλη μου τη ζωή θα
παρακαλώ το Θεό για σένα, πάρε
με από δω, γιατί θα πεθάνω...**

Ο Βάνκας ζάρωσε τα χείλη του από το παράπονο, σφούγγισε τα μάτια με τη μουτζουρωμένη του γροθίτσα και ένα λυγμός ανέβηκε στο λαιμό του.

Θα σου τρίβω ταμπάκο, θα παρακαλώ το Θεό και αν δε σ' ακούω, να με δέρνεις όσο βαστούν τα χέρια σου. Και αν δε βρίσκεται δουλειά για μένα, να γυαλίζω παππού τις μπότες του αφεντικού ή να βοηθάω τον τσοπάνη στη Φιέτκα. Παππού, αγαπημένε μου, δε μπορώ πια. Θα πεθάνω, να το ξέρεις! Θα 'ρχόμουνά με τα πόδια στο χωριό, μα δεν έχω παπούτσια και φοβάμαι το κρύο. Και όταν θα μεγαλώσω, εγώ θα σε ταΐζω και δε θα αφήσω κανένα να σου κάνει κακό. Και όταν πεθάνεις, θα παρακαλώ το Θεό ν' αναπαύσει την

ψυχή σου, όπως κάνω και για τη μάνα μου την Πελαγία.

Που λες, παππού, η Μόσχα είναι μεγάλη πολιτεία. Όλο πλουσιόσπιτα και άλογα, άλογα να δουν τα μάτια σου! Πρόβατα όμως δεν είδα και τα σκυλιά δε δαγκώνουν.

Εδώ τα παιδιά δε γυρίζουν στα σπίτια να πουν τα κάλαντα, ούτε φέλνουν στην εκκλησία και, ξέρεις, μια μέρα είδα σ' ένα μαγαζί να πουλάνε αγκίστρια με το δόλωμα επάνω και πιάνουν ό,τι ψάρι θέλεις. Είναι πολύ ακριβά και είδα ένα αγκίστρι που μπορεί να σηκώσει ολόκληρο γουλιανό* δέκα οκάδες. Είδα και μαγαζιά που πουλάνε ντουφέκια. Ό,τι λογής θέλεις, σαν εκείνα που έχει ο αφέντης. Αυτά θα 'χουνε

***γουλιανός: ψάρι των γλυκών νερών**

το λιγότερο εκατό ρούβλια το κομμάτι. Και στα χασάπικα πουλάνε τσαλαπετεινούς και πέρδικες και λαγούς, μα πού τα σκοτώνουν; Οι μαγαζάτορες δε λένε τίποτα.

Αγαπημένε μου παππού, όταν κάνουν το χριστουγεννιάτικο δέντρο στον αφέντη με τα γλυκά, ζήτησε για μένα ένα χρυσό καρύδι και κρύψε το στην πράσινη κασέλα. Παρακάλεσε τη δεσποινίδα Όλγα Ιγκνάτιεβνα και πες της: «είναι για το Βάνκα».

Αναστέναξε βαθιά και στύλωσε ξανά το βλέμμα του στο παραθύρι. Θυμήθηκε πως ο παππούς πήγαινε στο δάσος να κόψει έλατο για τον αφέντη και έπαιρνε πάντοτε μαζί και το εγγονάκι του. Τι όμορφα που ήταν! Ο παππούς σφύριζε, τριζοβολούσε ο πάγος στο μονοπάτι και ο

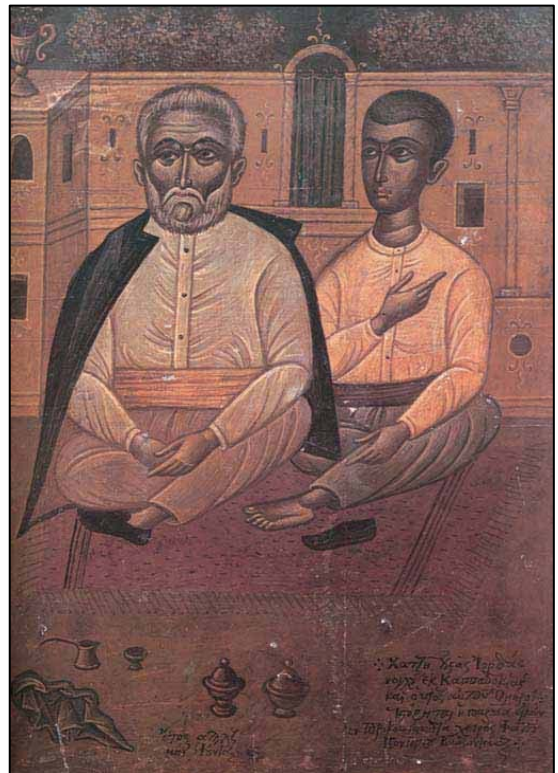
**Βάνκας τα άκουγε όλα και σφύριζε κι αυτός. Πολλές φορές ο παππούς, προτού κόψει το έλατο, κάπνιζε την πίπα του ή έπαιρνε πρέζα και όλο κορόιδευε το εγγονάκι που τουρτούριζε. Τα ελατάκια κουκουλωμένα με χιόνι, παγωμένα, καρτερούσαν ακίνητα: Ποιο έχει σειρά να πεθάνει; Ξαφνικά, ένας λαγός ξεπετιέται πάνω στις στοίβες του χιονιού. Ο παππούς δεν κρατιέται πια, βάζει τις φωνές:
- Πιασ' τον, πιάσ' τον! Άι! Διάολε τρικέρη!***

Ο παππούς έσερνε το κομμένο ελάτι ως το σπίτι του αφέντη και κει άρχιζε το στόλισμα. Και πρώτη και καλύτερη η δεσποινίς Όλγα Ιγκνάτιεβνα, η αγαπημένη του Βάνκα.

***τρικέρης: με τρία κέρατα (χαρακτηρισμός του διαβόλου)**

Όταν ζούσε ακόμα η Πελαγία, η μάνα του Βάνκα, ήταν καμαριέρα της κυράς και η δεσποινίς Όλγα φόρτωνε το Βάνκα γλυκά και για να περάσει την ώρα της τον μάθαινε να διαβάζει, να γράφει και να λογαριάζει ως το εκατό. Και όχι μονάχα αυτά. Τον έμαθε να χορεύει και καντρίλιες. Μα σαν πέθανε η Πελαγία, έστειλαν το ορφανό στον παππού του στην κουζίνα και από κει στη Μόσχα ψυχογιό στον Αλιάχιν, τον τσαγκάρη.

**Φώτης Κόντογλου,
Χατζή Ουστάς
Ιορδάνογλου και
ο γιος του Όμηρος**

Έλα γρήγορα, αγαπημένε μου παππού, για όνομα τον Θεού. Σε παρακαλώ, πάρε με από δω! Λυπήσου με το δύστυχο ορφανό, γιατί όλοι με δέρνουν και πεινάω πολύ. Και έχω τόση στενοχώρια που δεν ξέρω πώς να σου την πω. Όλο κλαίω, παππού. Και μια μέρα το αφεντικό μου 'δωσε μια στο κεφάλι με το καλαπόδι, τόσο δυνατά που έπεσα κάτω και έλεγα πως δε θα σηκωθώ. Δεν είναι ζωή αυτή, χειρότερη και από του σκύλου... Χαιρετίσματα στην Αλιόνα, στον Ιγκόρ το στραβό και στον αμαξά. Και τη φουσαρμόνικά μου να μην την δώσεις σε κανέναν. Ο εγγονός σου, Ιβάν Ζούκοφ, αγαπημένε μου παππού, έλα.

Ο Βάνκας δίπλωσε το γράμμα στα τέσσερα και το έβαλε στο

φάκελο που είχε αγοράσει την προηγούμενη μέρα ένα καπίκι* Ύστερα, σκέφτηκε λίγο, βούτηξε την πένα στο καλαμάρι και έγραψε τη διεύθυνση:

Για τον παππού. Στο χωριό.

Έξυσε λίγο το κεφάλι του, ξανασκέφτηκε και πρόσθεσε στον φάκελο:

Κωσταντή Μακάριτς.

Ευχαριστημένος που δεν τον ενόχλησε κανείς, έβαλε το κασκέτο του και χωρίς να ρίξει απάνω του την ξεσχισμένη γουνίτσα πετάχτηκε στο δρόμο με το πουκάμισο μονάχα.

Τα παιδιά του χασάπικου που είχε ρωτήσει την προηγούμενη μέρα του είχαν πει πως έριχναν τα γράμματα σ' ένα κουτί και αποκεί τα κουβαλούσαν σε όλο τον κόσμο

*καπίκι: ρωσικό νόμισμα

με τρόικες* που έχουν βροντερά
κουδουνάκια και μεθυσμένους
αμαξάδες.

Γρήγορα γρήγορα ο Βάνκας
έτρεξε στο κοντινότερο κουτί και
πέρασε το πολύτιμο μήνυμα του
στη χαραμάδα.

Ύστερα από μια ώρα κοιμόταν
με σφιγμένες τις γροθίτσες
νανουρισμένος από τις γλυκές
ελπίδες του. Ονειρευόταν το πατάρι
στο χωριό. Ο παππούς κάθεται στο
πατάρι και τα πόδια του κρέμονται.
Διαβάζει το γράμμα στις δούλες...
Και ο Χέλης φέρνει σβούρα το
πατάρι κουνώντας την ουρά του...

Α. Τσέχωφ, *Διηγήματα*, μτφρ.
Κυριάκος Σιμόπουλος, Θεμέλιο

*τρίκα: ρωσικό έλκηθρο που το
σέρνουν τρία άλογα

Ερωτήσεις

- 1** Ποια συναισθήματα τρέφει ο Βάνκας για τον παππού του; Βρείτε τα σχετικά χωρία μέσα στο κείμενο.
- 2** Συγκρίνετε τη ζωή του Βάνκα στη Μόσχα με εκείνη που ζούσε στο χωριό του. Ποιες διαφορές εντοπίζετε;
- 3** Σκιαγραφήστε το χαρακτήρα του μικρού βιοπαλαιστή, παραπέμποντας σε συγκεκριμένα σημεία του κειμένου.
- 4** Σε ποιο σημείο του διηγήματος ο χρόνος της αφήγησης είναι παροντικός; Τι θέλει να πετύχει ο συγγραφέας με αυτή την επιλογή;
- 5** Ποια συναισθήματα σας προκαλεί το τέλος του διηγήματος;

Διαθεματικές εργασίες

1 Μελετήστε το κείμενο της «Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού» (Νόμος 2101, ΦΕΚ 192/2-12-1992) και παρουσιάστε τα κυριότερα σημεία του στην τάξη. Σχολιάστε ιδιαίτερα το άρθρο 32, το οποίο αναφέρεται στην παιδική εργασία.

2 Αναζητήστε στο διαδίκτυο το ελληνικό τμήμα της UNICEF (www.Unicef.gr) και βρείτε υλικό σχετικά με το παιδί και τα δικαιώματά του. Συζητήστε γι' αυτά μέσα στην τάξη.

ΑΝΤΟΝ ΤΣΕΧΩΦ

Κορυφαίος Ρώσος συγγραφέας, γεννήθηκε το 1860 στη νότια Ρωσία και πέθανε το 1904 στη Γερμανία.

Πέρασε τα παιδικά του χρόνια με μεγάλες στερήσεις και σπούδασε γιατρός στη Μόσχα. Στη διάρκεια των σπουδών του δημοσίευσε χιουμοριστικά κείμενα σε περιοδικά για λόγους βιοπορισμού, τα οποία υπέγραφε με ψευδώνυμα. Αν και προσβλήθηκε από φυματίωση και υπέφερε όλη του τη ζωή, δε δίστασε να εγκατασταθεί σε ένα χωριό της Ουκρανίας για να βοηθήσει τους κατοίκους που είχαν πληγεί από την ξηρασία, προσφέροντας ως γιατρός κοινωνικό έργο. Παράλληλα, δε σταμάτησε να ασχολείται με το γράψιμο. Έγραψε περίφημα διηγήματα (*Στην εξορία, Ο θάλαμος 6*), νουβέλες (*Ο μαύρος μοναχός, Το βασίλειο των γυναικών*) και θεατρικά έργα (*Ο γλάρος, Ο θείος Βάνιας, Οι τρεις αδερφές, Ο βυσσινόκηπος*).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 5ου ΤΟΜΟΥ

Αθλητισμός

(συνέχεια από τον 4ο τόμο)

Αγγελική Βαρελλά,
«Η νίκη του Σπύρου Λούη» 6

**Η αγάπη για τους συνανθρώπους
μας • Οι φιλικοί δεσμοί • Η αγάπη**

Ειρήνη Μάρρα,
«Τα κόκκινα λουστρίνια»27

Δημοτικό τραγούδι,
«Κόρη που λάμπει»40

Λίτσα Ψαραύτη,
«Ο Κωνσταντής»45

Γιάννης Ρίτσος,
«Πρωινό άστρο»56

Αργύρης Εφταλιώτης,
«Αγάπης λόγια»62

Οδυσσέας Ελύτης,
«Όλα τα πήρε το καλοκαίρι»67

Όσκαρ Ουάιλντ,
«Ο πιστός φίλος»71
Μιμίκα Κρανάκη,
«Ένα τόπι χρωματιστό»93

Η βιοπάλη • Το αγωνιστικό πνεύμα του ανθρώπου

Λαϊκό παραμύθι,
«Ο φτωχός και τα γρόσια»112
Τέλλος Άγρας,
«Το ξανθό παιδί»
και Νικηφόρος Βρεττάκος,
«Το παιδί με τα σπέρτα»118
Άντον Τσέχωφ,
«Ο Βάνκας»124

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.